

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>071 «Облік і оподаткування»</i>
Форма здобуття освіти	<i>заочна</i>

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Таєту Дар'ї Русланівни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему	Облік та аудит дебіторської заборгованості <i>(повна назва теми)</i>		
за матеріалами	Товариство з обмеженою відповідальністю «РУДОМАЙН»		
науковий керівник	<i>(повна назва бази дослідження)</i>		
	д.е.н. професор	Кузьмінський Ю.А.	
	<i>(наук. ступінь, вчене звання)</i>	<i>(підпис)</i>	<i>(прізвище, ініціали)</i>

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від 18 червня 2026р. № 13

Завідувач кафедри

(підпис)

к.е.н., доцент О.В.Неізвестна

Наук. ступінь, вчене звання

Ініціали, прізвище

Кривий Ріг – 2026

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>071 «Облік і оподаткування»</i>
Форма здобуття освіти	<i>заочна</i>

Завідувач
кафедри

О.В.Неізвестна

(nιδnuc)

(прізвище, ініціали)

« 06 » квітня 2026 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Таєту Дар'ї Русланівни

1. Тема роботи: Облік та аудит дебіторської заборгованості
Керівник роботи: д.е.н. професор Кузьмінський Ю.А. затверджені наказом
закладу вищої освіти від «06» квітня 2026 р. № 222-ст
2. Строк подання здобувачем роботи до «05» червня 2026 р.
3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості.

Економічна сутність дебіторської заборгованості та нормативно-правове регулювання її обліку. Характеристика підприємства та його облікової політики щодо обліку дебіторської заборгованості. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості та порядок відображення її у звітності. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку в управлінні дебіторською заборгованістю.

Розділ 2. Аудит дебіторської заборгованості. Організація аудиту дебіторської заборгованості. Аналітичні процедури в аудиті дебіторської заборгованості. Методика аудиту дебіторської заборгованості Узагальнення результатів аудиту.

Об'єкт дослідження: процес бухгалтерського обліку і аудиту дебіторської заборгованості у ТОВ «РУДОМАЙН».

Предмет дослідження: є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань обліку і аудиту дебіторської заборгованості підприємства.

Мета кваліфікаційної роботи: є дослідження теоретичних та практичних аспектів діючої системи обліку та аудиту дебіторської заборгованості промислового підприємства.

4. Дата видачі

завдання

« 06 » квітня 2026р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів МДР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Затвердження плану КБР	до 25.03.2026	виконано
2	Підготовка розділу 1	до 29.04.2026	виконано
3.	Підготовка розділу 2	до 27.05.2026	виконано
4	Написання вступу та висновків до КБР, оформлення супровідних документів	до 01.05.2026	виконано
5	Подання електронного варіанту КБР керівнику для перевірки дотримання академічної доброчесності	до 05.06.2026	виконано
6	Перевірка тексту КБР на дотримання академічної доброчесності	08.06-16.06.2026	виконано
7	Отримання відгуку від наукового керівника	до 10.06.2026	виконано
8	Отримання рецензії	до 12.06.2026	виконано
9	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 15.06.2026	виконано
10	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 17.06.2026	Реєстраційний № _____ « <u>17</u> » <u>червня</u> 2026 р.
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 18.06.2026	виконано
12	Підготовка до захисту в ЕК	до 19.06.2026	виконано

Завдання підготував науковий керівник

(підпис)

Кузьмінський Ю.А.

(прізвище та ініціали)

Завдання одержав

(підпис)

Тасту Д.Р.

(прізвище та ініціали)

Декларація
про дотримання академічної доброчесності під час написання
кваліфікаційної бакалаврської роботи
здобувачем вищої освіти
Державного університету економіки і технологій

Я, Таєту Дар'я Русланівна, студентка 4 курсу, групи ЗОіОП-22 Державного університету економіки і технологій розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавала і не одержувала заборонену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дар'я ТАЄТУ

(підпис)

13 червня 2026 року

ЗГОДА

на використання кваліфікаційної бакалаврської роботи

Я, Тасту Дар'я Русланівна, даю згоду на використання наданих матеріалів, а саме: внесення кваліфікаційної бакалаврської роботи у базу даних репозитарію Державного університету економіки і технологій; відтворення роботи чи її частини в електронній формі, не змінюючи її змісту; виготовлення електронних копій для постійного архівного зберігання; надання електронних копій роботи для відкритого доступу в мережі Internet.

Підтверджую, що розміщуючи роботу в репозитарії ДУЕТ, я не порушую прав третіх осіб.

Дар'я ТАЄТУ

(підпис)

13 червня 2026 року

АНОТАЦІЯ

Тасту Д.Р. Облік та аудит дебіторської заборгованості – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг, 2026.

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена питанням обліку і аудиту дебіторської заборгованості. Проаналізовано підходи (економічні, облікові та юридичні підходи) до визначення сутності дебіторської заборгованості, надана класифікація дебіторської заборгованості, фактори впливу на виникнення та збільшення дебіторської заборгованості. Досліджено методичні засади обліку дебіторської заборгованості за її складом відповідно до вимог НПСБО. Виділено облікові події, які виникають у продавця при виконанні договірних зобов'язань при продажу готової продукції. Рекомендовано впровадження додаткових аналітичних рахунків, які відповідають групам надійності клієнтів.

Розглянуто організаційні та методичні аспекти аудиту дебіторської заборгованості. Визначено документальне забезпечення організації аудиторської перевірки. Обґрунтовано необхідність розробки програми аудиту дебіторської заборгованості і методику його проведення. Розкрито основні завдання аудиту дебіторської заборгованості. Розроблені форми робочих документів для виконання аудиторських процедур. Запропоновано включення в програму аудиту дебіторської заборгованості проведення аналізу дебіторської заборгованості.

Ключові слова: економічна природа дебіторської заборгованості, класифікація, облік за складом дебіторської заборгованості, аудит, програма аудиту, робочий документ аудитора, етапи аудиту, аналітичні процедури.

ЗМІСТ

	<i>стор</i>
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	8
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ	12
1.1. Економічна сутність дебіторської заборгованості та нормативно-правове регулювання її обліку	12
1.2. Характеристика підприємства та його облікової політики щодо обліку дебіторської заборгованості	22
1.3. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості та порядок відображення її у звітності	27
1.4. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку в управлінні дебіторською заборгованістю	47
Висновки до розділу 1	54
РОЗДІЛ 2. АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ	57
2.1. Організація аудиту дебіторської заборгованості	57
2.2. Аналітичні процедури в аудиті дебіторської заборгованості	64
2.3. Методика аудиту дебіторської заборгованості	71
2.4. Узагальнення результатів аудиту	81
Висновки до розділу 2	85
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТКИ	101

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГК	—	грошові кошти
ДЗ	—	дебіторська заборгованість
ДПС	—	Державна податкова служба
Дт	—	дебет
ЄРПН	—	Єдиний реєстр податкових накладних
Кт	—	кредит
МСФЗ	—	Міжнародні стандарти фінансової звітності
МФУ	—	Міністерство фінансів України
НП(С)БО	—	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку
ПН	—	Податкова накладна
РСБ	—	Резерв сумнівних боргів
ТОВ	—	товариство з обмеженою відповідальністю
ЦКУ	—	Цивільний кодекс України

ВСТУП

В сучасних умовах господарювання українських підприємств, які характеризуються значними ризиками для безперервності діяльності та високим рівнем невизначеності, актуальним питанням стає утримання рівня фінансової безпеки за рахунок управління розрахунками та вчасного отримання сплати дебіторської заборгованості.

Функціонування економіки України в сучасних умовах глобальної кризи, що виникла внаслідок розгортання повномасштабної війни росією та стала найбільшим викликом, з яким стикався сучасний бізнес в нашій країні. В таких умовах дотримуватись розрахунково-платіжної дисципліни підприємствами досить складно, а іноді і взагалі неможливо, що призводить до падіння ділової активності, платоспроможності, ліквідності, і, як наслідок, гострої нестачі грошових коштів і накопичення дебіторської заборгованості.

Процеси інтеграції України в Європейський союз, зацікавленість українських підприємств в отриманні іноземних інвестицій та активний перехід на застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності також актуалізують питання достовірного обліку дебіторської заборгованості, коректного визначення її вартості у складі активів підприємства для повного і прозорого подання інформації про фінансовий стан підприємства для зовнішніх зацікавлених сторін.

Оскільки стан розрахунків суттєво впливає на рівень ліквідності активів та платоспроможність підприємства, питання оперативного управління дебіторською заборгованістю на основі достовірного обліку потенційно можуть надати конкурентні переваги підприємству та забезпечити вчасне покриття поточних зобов'язань. Зазначені чинники формують необхідність детального дослідження сучасних методів обліку та інструментів управління дебіторською заборгованістю.

Важливість аудиту дебіторської заборгованості зумовлена тим, що він сприяє підвищенню прозорості та достовірності фінансової звітності

підприємства. Підтверджена інформація про стан дебіторської заборгованості є важливою для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, оскільки вона відображає фінансове здоров'я та платоспроможність підприємства.

Отже, проблемні питання управління дебіторською заборгованістю, її обліку та аудиту є надзвичайно актуальними в сучасних умовах господарювання. Пошук напрямів їх вирішення обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, її мету та завдання.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів діючої системи обліку та аудиту дебіторської заборгованості промислового підприємства.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання :

- визначити економічну сутність та склад дебіторської заборгованості на базі нормативних документів та літературних джерел;
- ознайомитися з фінансовими показниками діяльності підприємства та його обліковою політикою;
- вивчити особливості первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості та відображення її у звітності;
- дослідити використання цифрових інструментів в бухгалтерському обліку для управління дебіторською заборгованістю;
- розкрити основні напрямки організації та методики аудиту дебіторської заборгованості.

Об'єкт дослідження - процес бухгалтерського обліку і аудиту дебіторської заборгованості у ТОВ «РУДОМАЙН».

Предмет дослідження - сукупність теоретичних, методичних та практичних питань обліку і аудиту дебіторської заборгованості підприємства.

Методи дослідження. Під час написання роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналізу, синтезу, історичного та теоретичного узагальнення і порівняння - для розкриття сутності дебіторської заборгованості як економічної категорії, дослідження становлення поняття дебіторської заборгованості, визначення проблем та

тенденцій розвитку обліку дебіторської заборгованості; абстрактно-логічний, причинно-наслідкового зв'язку та системний підхід - при удосконаленні класифікації дебіторської заборгованості, визначенні порядку списання дебіторської заборгованості; комплексний підхід та статистичні методи - для визначення стану та динаміки дебіторської заборгованості на підприємстві, розробки методики розрахунку резерву сумнівних боргів; табличні та графічні - для наочного зображення і схематичного подання окремих теоретичних положень роботи; абстрактно-логічні - для формулювання теоретичних висновків і узагальнень.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти України, що регламентують процес бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, її юридично-правове визнання та методи оцінки; міжнародні стандарти фінансової звітності, офіційна фінансова звітність ТОВ «РУДОМАЙН», аналітичний звіт аудиторської компанії, а також наукові публікації у вітчизняних і зарубіжних виданнях, інтернет-ресурси тощо.

РОЗДІЛ 1

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

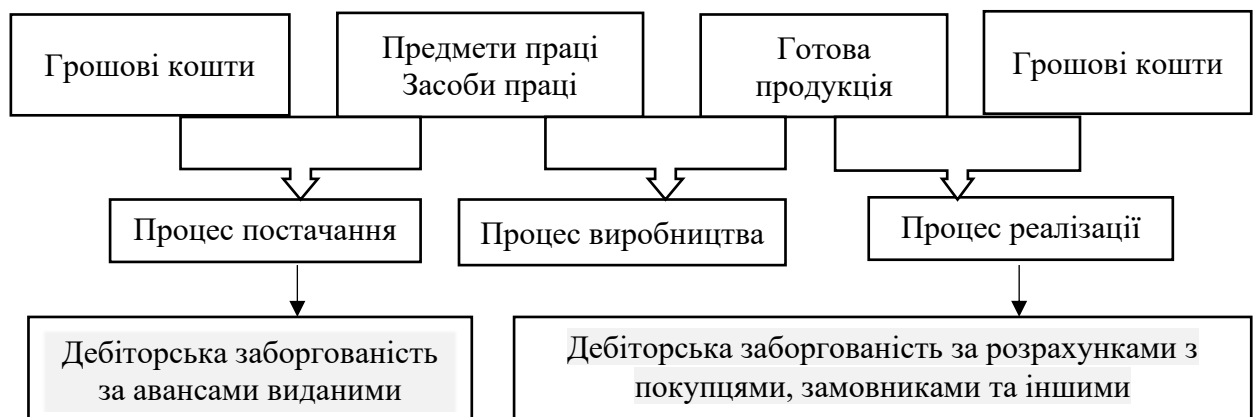
1.1. Економічна сутність дебіторської заборгованості та нормативно-правове регулювання її обліку

В діяльності суб'єктів господарювання важливе значення належить обліковій інформації та оперативному управлінню, що охоплює всі економічні бізнес-процеси та дає можливість отримати позитивні фінансові результати. Вихід українських підприємств на рівень більш ефективного функціонування безпосередньо залежить від прозорості і достовірності даних фінансової звітності, на підставі якої інвестор приймає обґрунтовані рішення щодо доцільності й обсягу інвестицій, здійснює контроль за їх ефективним використанням. При цьому дебіторська заборгованість, виступає важливим інструментом регулювання економічних відносин між господарюючими суб'єктами, а також є невід'ємним та необхідним елементом процесу розширеного відтворення, формування, розподілу (перерозподілу) суспільного продукту[33].

Ефективна робота вітчизняних підприємств в сьогоденних економічних реаліях залежить від виваженого управління активами і зобов'язаннями. Особливе місце у складі майна та джерел його формування займають розрахунки суб'єкта господарювання, а саме дебіторська заборгованість. Найбільша питома вага в загальній їх структурі належить вимогам до покупців, які мають безпосередній вплив на фінансову стабільність підприємства. Проблеми вірогідності та своєчасності облікової, звітної, аналітичної інформації про розрахункові операції з контрагентами стають особливо актуальними, оскільки мають безпосередній вплив на тактичне й стратегічне управління.

Господарська діяльність будь-якого підприємства незалежно від форми власності, розміру чи організаційно-правової структури – це складна,

багатогранна система, яка складається з визначених етапів, а також взаємопов'язаних та безперервних господарських процесів – постачання, виробництво, реалізація, сукупність яких являє собою операційний цикл, або кругообіг капіталу. Виникнення дебіторської заборгованості є об'єктивним та природним явищем в процесі господарської діяльності підприємств, та найбільш характерне для процесу постачання (за розрахунками за авансами виданими) і реалізації (за розрахунками з покупцями, замовниками та іншими контрагентами) (рис. 1.1).

**Рис.1.1. Виникнення дебіторської заборгованості в процесі
кругообігу капіталу**

Джерело:[5]

Сучасне трактування поняття дебіторської заборгованості виникло ще у VIII ст. н.е. І хоча зміст поняття «дебіторська заборгованість» кардинально не змінився, він значно поглибився та удосконалився. На даний час, дебіторську заборгованість можна трактувати не тільки як суму заборгованості контрагентів на певну дату, але й частину оборотного капіталу, без якого неможлива діяльність підприємства.

Згідно НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату, дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [18]. Наявність дебіторської заборгованості зумовлена

існуванням ризиків під час проведення розрахунків з контрагентами та пов'язано з принципом нарахування, сутність якого полягає в тому, що доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від часу надходження або сплати грошових коштів (грошей) [1], отже, підприємство в момент відвантаження продукції, передачі послуг чи права власності на них незалежно від сплати відображає отримання доходу, а в разі відсутності оплати – одночасно і дебіторську заборгованість.

Величина та структура дебіторської заборгованості визначається переліком факторів, які можна поділити на зовнішні та внутрішні (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Фактори впливу на дебіторську заборгованість

Джерело: [5]

Зовнішні фактори впливу на дебіторську заборгованість пов'язані, в основному, із загальним станом економіки країни. Так, розмір дебіторської заборгованості може змінюватись в залежності від:

- спаду або підвищення рівня виробництва в країні або в галузі;
- наявності неплатежів та інфляційних процесів, особливо в кризових умовах;
- розробленої нормативної бази щодо можливості стягнення дебіторської заборгованості;
- насиченості ринку певним видом продукції та рівня попиту на продукцію.

Більший вплив на розмір та структуру дебіторської заборгованості мають внутрішні фактори, які безпосередньо пов'язані з організацією роботи підприємства, його формою власності та організаційно-правовою структурою.

Так, величина дебіторської заборгованості може змінюватись в залежності від:

- сформованої облікової політики в частині організації обліку дебіторської заборгованості;
- обраної підприємством кредитної політики, яка передбачає встановлення періодів погашення заборгованості, термінів і умов надання кредитів, знижок, критеріїв платоспроможності клієнтів;
- використання видів та форм розрахунків, які гарантують оплату
- обраної підприємством форми контролю за: станом дебіторської заборгованості, в тому числі простроченої та безнадійної; дотриманням договірних умов та проведенням, за необхідності, претензійних робіт; посилення всіх можливих заходів щодо погашення дебіторської заборгованості.

Незалежно від причин виникнення, уникнути наявності дебіторської заборгованості неможливо, тому одним із найважливіших питань, яке повинен вирішувати бухгалтер в процесі управління, є оптимізація обсягів дебіторської заборгованості.

При дослідженні сутності дебіторської заборгованості виявлено велику кількість підходів до її класифікації. Різні автори по різному підрозділяють дану заборгованість. Для організації обліку розрахунків з дебіторами на підприємстві в першу чергу необхідно визначитися з її класифікацією згідно з чинним законодавством. Так, обов'язковим в Україні є поділ дебіторської

заборгованості відповідно до п. 4 НП(С)БО 10 залежно від нормального операційного циклу і терміну погашення заборгованості: дебіторська заборгованість довгострокова (термін погашення більше 1 року) та короткострокова (термін погашення до 1 року).

Інша класифікація представлена в НП(С)БО 1 – дебіторську заборгованість класифікують за видами залежно від умов (способу) її виникнення та групують у різних рядках форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». План рахунків та Інструкція про його застосування визначають рахунки, на яких обліковують дебіторську заборгованість за видами (таблиця 1.1) [18].

Таблиця 1.1

Класифікація дебіторської заборгованості за НП(С)БО 10
«Дебіторська заборгованість»

	Вид заборгованості	Тлумачення
1	2	3
1	Довгострокова дебіторська заборгованість	Заборгованість, компенсація якої передбачена після 12 місяців з дати балансу
2	Короткострокова дебіторська заборгованість	Заборгованість, компенсація очікується до одного року
2.1	за продукцію, товари, роботи, послуги;	якої Основний вид ДЗ, є фінансовим активом (якщо грошова компенсація очікується);
2.2	за розрахунками: за виданими авансами;	Аванси, які були видані постачальникам.
2.3	за розрахунками з бюджетом; У т.ч. з податку на прибуток	Переплати за податками та інша заборгованість від бюджету
2.4	Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	Заборгованість перед підприємством з дивідендів, роялті, тощо
2.5	Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	Внутрішня заборгованість
2.6	інша поточна дебіторська заборгованість	Заборгованість, яка не включена в інші статті, в.ч. видані аванси підзвітним особам, тощо.

Джерело: сформовано на основі [18]

Довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході

нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу[18].

Поточна дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу [18].

Поточну дебіторську заборгованість можна класифікувати в трьох напрямках за ознаками:

- а) дебіторська заборгованість, за якою існує впевненість у погашенні її боржником;
- б) дебіторська заборгованість, за якою існує невпевненість у погашенні її боржником;
- в) дебіторська заборгованість, за якою немає впевненості у погашенні її боржником або закінчився строк позовної давності.

За строками платежу дебіторська заборгованість класифікується на відстрочену (строк здійснення обов’язків по якій ще не настав) і прострочену (строк здійснення по якій вже наступив) (рисунк 1.3).

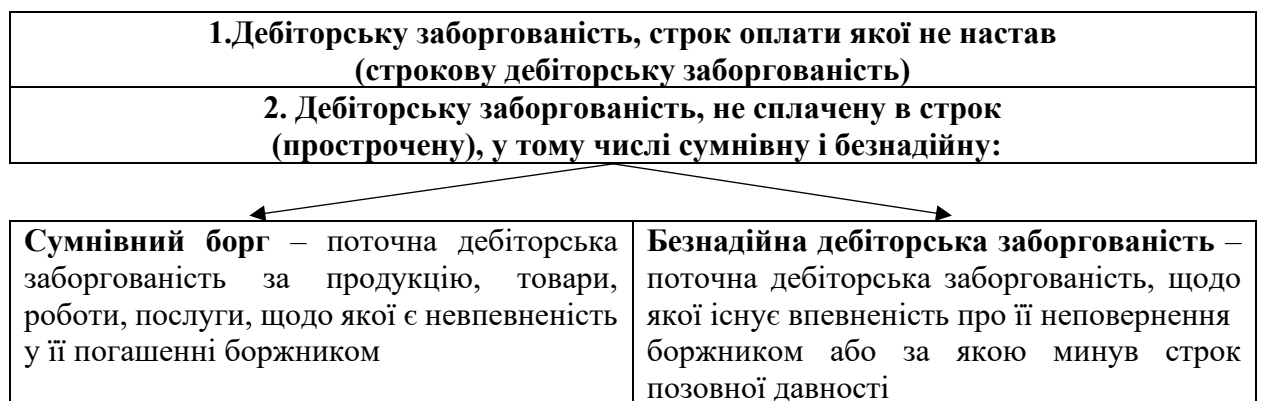

Рис. 1.3 Поділ дебіторська заборгованість залежно від своєчасності її погашення

Джерело: складено на основі [18]

Крім класифікації дебіторської заборгованості з метою організації її обліку науковцями пропонується розширити ознаки класифікації : за формою виникнення; за причинами виникнення; за характером виникнення; за економічним змістом(табл.1.2)

Таблиця 1.2

Класифікація дебіторської заборгованості за різними ознаками

Ознака класифікації	Класифікаційні групи
За формою виникнення	Забезпечена, незабезпечена
За причинами виникнення	Виправдана, строк погашення якої не настав Невиправдана – прострочена, а також пов'язана з помилками під час оформлення документів і з порушенням умов договорів
За характером виникнення	Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті операційної діяльності Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті іншої діяльності
За економічним змістом	Товарна дебіторська заборгованість Нетоварна дебіторська заборгованість
За контрагентами	Дебіторська заборгованість вітчизняних контрагентів Дебіторська заборгованість іноземних контрагентів
За формою погашення	Монетарна дебіторська заборгованість Немонетарна дебіторська заборгованість
За методом відображення у фінансовій звітності	Валова дебіторська заборгованість Дебіторська заборгованість за чистою реалізаційною вартістю

Джерело: [1,5]

При обліку товарної дебіторської заборгованості використовуються поняття покупців та замовників. Покупці – це фізичні або юридичні особи, які купують товари (роботи, послуги). Замовники – це учасники договору, на підставі замовлення яких виготовляється конкретна продукція, надаються послуги, виконуються роботи іншим учасником договору.

З урахуванням тенденцій та проблем, які мають місце в умовах особливого правового режиму за останні роки, проф. Лоханова Н.О. [12] вважає, що для створення якісної інформаційної системи обліку та аудиту дебіторської заборгованості в період війни необхідна й правильна класифікація даних з урахуванням фактів, які виникають. Незважаючи на те, що питання обліку дебіторської заборгованості, в тому числі в умовах воєнного стану, врегульовано в нормативній базі, існуючі ознаки в умовах форсмажорних обставин не дозволяють, без додаткової вибірки, оперативно сформувати необхідні дані та своєчасно вжити управлінські заходи. Так, наявну на підприємстві поточну та довгострокову дебіторську заборгованість

для управлінських цілей в умовах особливого правового режиму пропоновано класифікувати за наступними ознаками (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

**Класифікація дебіторської заборгованості в умовах
особливого правового режиму**

Автор, наукова праця	Класифікаційні ознаки (пропозиції науковця)	Класифікаційні групи
Лоханова Н.О., Сиротенко Н.А. Дискусійні обліково- аудиторські аспекти дебіторської заборгованості підприємств України в умовах особливого правового режиму [12]	1. За ознакою «місцезнаходження вітчизняного контрагента з урахуванням зони бойових дій в Україні	дебіторська заборгованість суб'єктів, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях;
		дебіторська заборгованість суб'єктів, які знаходяться на території, де ведуться бойові дії;
		дебіторська заборгованість суб'єктів, які знаходяться на звільнених територіях.
	2. За ознакою «дебіторська заборгованість з урахуванням строків позовної давності»	дебіторська заборгованість з зупиненим строком позовної давності;
		дебіторська заборгованість з перерваним строком позовної давності (ситуація, коли строк позовної давності починається з початку, і попередній час до нового строку не включається);
		дебіторська заборгованість з продовженим строком позовної давності.
	3. За ознакою «своєчасності погашення»	дебіторська заборгованість, строк оплати якої не настав
		нормальна дебіторська заборгованість;
		дебіторська заборгованість не сплачена у строк
		прострочена дебіторська заборгованість;
		сумнівна дебіторська заборгованість;
		безнадійна дебіторська заборгованість;
		непогашена дебіторська заборгованість контрагентами країн-агресорів (виділено з урахуванням оголошеного воєнного стану).

Джерело: [12]

Класифікація за ознакою «місцезнаходження вітчизняного контрагента з урахуванням зони бойових дій в Україні» дозволить, по-перше, накопичувати інформацію про збитки завдані господарюючим суб'єктам в результаті збройної агресії, по-друге, відстежувати ланцюги «ризикових» продажів, які можуть потрапити під санкції та подальші додаткові перевірки.

Класифікація за ознакою «дебіторська заборгованість з урахуванням строків позовної давності» дозволить правильно організувати претензійно-позовну роботу на підприємстві, оскільки пропуск строків тягне за собою втрату фінансових активів.

Класифікація за ознакою «своєчасності погашення» пов'язана з виділенням класифікаційної групи - непогашена дебіторська заборгованість контрагентами країн-агресорів (виділено з урахуванням оголошеного воєнного стану).

Відповідно до НП(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом у разі, якщо виконуються такі умови:

- Існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод;
- Сума заборгованості може бути достовірно визначена.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, робіт і послуг і оцінюється за первісною вартістю у разі наявності всіх наведених умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію;
- підприємство не здійснює надалі управління чи контроль за реалізованою продукцією;
- сума заборгованості може бути достовірно визначена;
- існує впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства.

Грошова сума, за якою має визнаватися і відображатися дебіторська заборгованість, визначається з урахуванням таких чинників:

- оцінки дебіторської заборгованості у поточному обліку;
- оцінки дебіторської заборгованості у фінансових звітах.

Оцінка дебіторської заборгованості у поточному обліку ґрунтується на первісній вартості. Вона змінюється залежно від роду чинників. Сума доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, яка виникає в результаті операції, визнається угодою між підприємством і покупцем. Ця сума вимірюється за справедливою вартістю компенсації, яку було отримано або яка підлягає отриманню.

Різноманітність методів оцінювання дебіторської заборгованості зумовлена специфікою дебіторської заборгованості як ліквідного активу.

Для обґрунтування необхідності застосування тих чи інших видів оцінки необхідно виходити з цілей та результатів, які бажають отримати користувачі інформації здійснюється розподіл концепцій оцінок на економічну, юридичну та бухгалтерську (таблиця 1.4) [14].

Таблиця 1.4

Види оцінок дебіторської заборгованості залежно від цілей та результатів, які бажають отримати користувачі інформації

Концепції оцінки дебіторської заборгованості	Сутність
Економічна	Базується на принципах попиту та пропозиції, конкуренції, передбачення або очікування. Для реалізації даної концепції важливе визначення майбутньої (дисконтованої) вартості об'єкта, що представлена поточною вартістю потоків доходу, які очікуються в майбутньому
Юридична	Базується на вирішенні визначених задач, пов'язаних з відчуженням прав власності на майно підприємства або з виконанням господарської операції. В основі даної концепції знаходиться визначення ринкової вартості об'єкта
Бухгалтерська	Орієнтована на отримання повної, обґрунтованої, достовірної інформації про об'єкти бухгалтерського обліку у грошовому вираженні. Основною метою бухгалтерської оцінки є створення умов для об'єктивного розрахунку фінансових результатів діяльності підприємства. У зв'язку з цим бухгалтерській концепції оцінки найбільше відповідає історична (первісна, фактична) вартість об'єкта, що зберігається перманентно.

Джерело: [14]

Слід зазначити, що відповідно до НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» справедлива вартість визнається як сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції обізнаними зацікавленими та незалежними сторонами.

У більшості випадків дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг обчислюється за нормальною сумою отриманою компенсації (суми грошових коштів або їх еквівалентів, що була витрачена в момент придбання), яка отримана або підлягає отриманню і суттєво не відрізняється від її справедливої вартості. Отже, первісна вартість дебіторської заборгованості за

реалізовану продукцію наближена до її справедливої вартості, а різниця, яка виникає між ними, є незначною.

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги на дату балансу, яка за НП(С)БО 10 є фінансовим активом (крім придбаної та призначеної для продажу) має відображатися за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів. Аналіз чинних НП(С)БО 10, НП(С)БО 13 та МСФЗ 39 свідчить про те, що між ними існують суттєві відмінності у визнанні та порядку оцінки на дату балансу названого виду дебіторської заборгованості (додаток А). Аналіз, поданий у таблиці, дає змогу дійти висновку, що підходи до її визнання та оцінки є різними, хоча це та сама дебіторська заборгованість і вона є фінансовим інструментом.

Отже, на основі дослідження нормативних документів та літературних джерел в питанні з'ясована економічна сутність, види та класифікація дебіторської заборгованості та визначені передумови для визначення підприємством методики обліку дебіторської заборгованості.

1.2. Характеристика підприємства та його облікової політики щодо обліку дебіторської заборгованості

ТОВ «РУДОМАЙН» – одне з найбільших підприємств у галузі виробництва залізорудної сировини. Товариство працює на території родовища багатих залізних руд – кар'єр «Південний», який знаходиться в південній частині Саксаганського району, в трьох кілометрах на південь від залізничної станції «Шмаково» ДП «Укрзалізниця». Руда виробляється із застосуванням сухої магнітної сепарації. Призначена для переробки на металургійних підприємствах, агломераційному виробництві і в якості добавки під час виробництва цементу. Компанія виробляє залізні руди наступних підвидів: агломераційна руда, доменна руда, сира руда, залізна руда (додаток Б).

Підприємство постійно розвивається, щорічно збільшуються потужності виробництва, закуповує та модернізується обладнання. Стратегія розвитку підприємства ТОВ «РУДОМАЙН» має два основні напрямки: поточна виробнича діяльність, тобто виробництво високоякісних залізних руд, та перспективна переробка руд у високоякісні залізорудні концентрати та котуни. Основна увага в поточній виробничій діяльності приділяється зростанню продуктивності готової продукції залізняка з одночасним підвищенням загального вмісту заліза в її складі.

За підсумками 2025 року обсяги продажу залізної руди збільшилися на 11,7 % у фізичній величині та на 11,3 % у грошовому вимірнику за показником доходу від реалізації готової продукції. Сумарний обсяг продажів Компанією руд усіх видів за 2025 рік становить 1 430,04 тис. т, що більше за обсяги 2024 року на 149,77 тис. т.

Динаміка показників з продажу руди за звітні періоди 2025 року в порівнянні з показниками 2024 року наведена на рисунку 1.4 у тис. тн

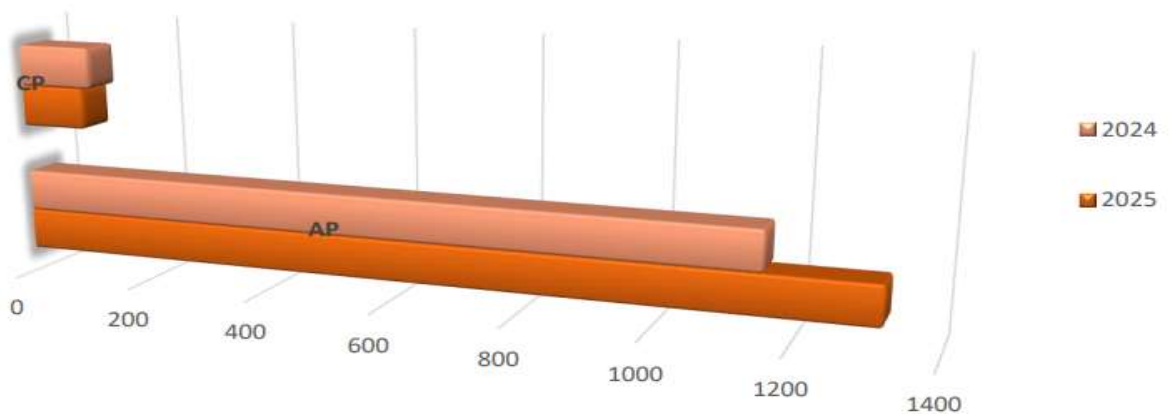

Рис. 1.4. Сумарний обсяг продажів руди в розрізі її основних видів

Джерело: Звіт з управління ТОВ «РУДОМАЙН» за 2025 рік [37]

За 2025 рік структура реалізації у розрізі країн змінилася: найбільшу частку зберегли покупці з Австрії (близько 64,8 % доходу від реалізації готової продукції), суттєво зросла частка покупців з Угорщини (близько 29,5 %),

частка реалізації на території України становила близько 5,7 %. Напрями реалізації залізної руди ТОВ «РУДОМАЙН» за 2025 та 2024 рр. наведено на рисунком 1.5.

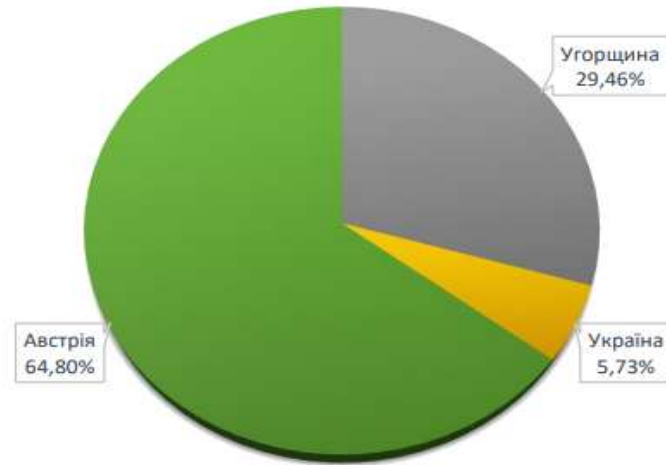

Рис.1.5. Напрями реалізації залізної руди у 2025 році

Джерело: Звіт з управління ТОВ «РУДОМАЙН» за 2025 рік [37]

Фінансові показники діяльності ТОВ «РУДОМАЙН» за даними форм фінансової звітності за 2024-2025 роки (додаток В, Г) наведені у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Фінансові показники діяльності ТОВ «РУДОМАЙН»

(тис. грн.)

з/п №	Найменування показника	2025	2024	Динаміка змін	
				тис. грн.	%
1.	Чистий дохід від реалізації	2 991 811	2 707 986	283 825	10%
2.	Собівартість реалізованої продукції	(1 550 356)	(1 679 534)	129 178	-8%
3.	Валовий прибуток	1 441 455	1 028 452	413 003	40%
4.	Інші операційні доходи	176 840	32 146	144 694	450%
5.	Адміністративні витрати	(131 729)	(105 219)	-26 510	25%
6.	Витрати на збут	(1 078 067)	(959 013)	-119 054	12%
7.	Інші операційні витрати	(84 503)	(31 735)	-52 768	166%
8.	Операційний результат	323 996	(35 369)	359 365	н/з
9.	Фінансові та інші доходи	2 155	2 830	-675	-24%
10.	Фінансові та інші витрати	(265 814)	(165 727)	-100 087	60%
11.	Витрати з податку на прибуток	(18 735)	(25 295)	6 560	-26%
12.	Чистий фінансовий результат	41 602	(223 561)	265163	н/з

Джерело: Звіт з управління ТОВ «РУДОМАЙН» за 2025 рік [37]

За результатами діяльності 2025 року ТОВ «РУДОМАЙН» отримало чистий дохід від реалізації в розмірі 2 991,81 млн грн, що на 10,5 % більше за аналогічний показник попереднього періоду. На загальну динаміку доходів у 2025 році вплинули обсяги реалізації залізної руди, географічна структура продажів та коливання цін на руду на світовому ринку.

Фінансовий результат від операційної діяльності товариства за 2025 рік становить 324,00 млн грн прибутку проти 35,37 млн грн збитку у 2024 році. Поліпшення результату зумовлене збільшенням валового прибутку та інших операційних доходів, частково нівельоване зростанням витрат на збут та інших операційних витрат. Чистий фінансовий результат товариства є прибутковим та становить 41,60 млн грн.

За даними звіту про рух грошових коштів у складі річної фінансової звітності, загальна сума сплачених податків, зборів та ЄСВ у 2025 році склала 267,36 млн грн (у 2024 році: 236,13 млн грн).

Важливою передумовою ефективного управління дебіторською заборгованістю, і, як наслідок, визначення і дотримання її оптимальних розмірів, є створення належного інформаційного забезпечення, яке формується в системі бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік як інформаційна база управління починається з розробки облікової політики, як механізму управління обліком, який здійснюють на основі вибору та розробки суб'єктом господарювання способів (варіантів), правил і процедур щодо організації та методики ведення обліку, складання і подання звітності виходячи із загальноприйнятих принципів та із специфіки діяльності підприємства. Облікова політика надає можливість підприємствам використовувати власні методики обліку окремих операцій, щодо яких існують альтернативні варіанти. Документальне оформлення облікової політики підприємств реалізується у вигляді Наказу про облікову політику, який складається з трьох розділів: організаційний, технологічний, методичний.

В таблиці 1.6 наведено елементи облікової політики в частині організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в розрізі наведених розділів.

Таблиця 1.6

**Складові елементи облікової політики в частині організації
бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості**

<i>Елементи облікової політики</i>	<i>Альтернативні варіанти</i>
1	2
Організаційний розділ	
Надання повноважень особам до підписання первинного документу	Створення розпорядження по підприємству про перелік осіб (посад) яким надається повноваження до підписання первинного документу
Технологічний розділ	
Робочий план рахунків	Наводиться перелік синтетичних рахунків, субрахунків та аналітичних рахунків до них, необхідних для ведення бухгалтерського обліку розрахунків з дебіторами
Строки проведення інвентаризації дебіторської заборгованості	Вказується вимога щодо необхідності складання та затвердження щороку графіку проведення інвентаризації дебіторської заборгованості
Організація внутрішнього контролю розрахунків	Для підтвердження достовірності облікових та звітних даних про наявність та зміну розміру дебіторської заборгованості зазначається обов'язковість проведення внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами
Методичний розділ	
Визнання та оцінка дебіторської заборгованості	Доцільно встановити критерії визнання дебіторської заборгованості згідно чинного законодавства; особливі умови визнання дебіторської заборгованості покупців та замовників (покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на даний актив; підприємство продавець не проводить надалі управління та контроль за реалізованим активом); визначитися з переліком пов'язаних сторін та методами оцінки доходу під час операцій з ними; передбачити додатково умови застосування оцінки заборгованості за справедливою вартістю
Класифікація дебіторської заборгованості	Відображаються класифікаційні групи дебіторської заборгованості за термінами непогашення (за останні 6 місяців чи за останні 3 роки)
Метод визначення величини резерву сумнівних боргів	Відображаються методи, способи і дата визначення величини резерву сумнівних боргів
Методика визнання безнадійної дебіторської заборгованості.	Встановлюються критерії віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної відповідно до чинного законодавства
Порядок списання безнадійної дебіторської заборгованості	Відображається порядок списання безнадійної дебіторської заборгованості за рахунок зменшення величини резерву сумнівних боргів або шляхом включення її вартості до складу інших операційних витрат

Джерело: [14]

Отже, в частині організації обліку дебіторської заборгованості облікова політика повинна забезпечувати всі необхідні аспекти, пов'язані з управлінням дебіторської заборгованості від моменту її виникнення до погашення.

1.3. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості та порядок відображення її у звітності

Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості сприяє своєчасному та правильному відображенню інформації щодо наявності та руху дебіторської заборгованості та охоплює всі етапи облікового процесу – первинний, аналітичний, синтетичний облік.

Основою бухгалтерського обліку стану дебіторської заборгованості є її підтвердження первинними документами. В первинних документах містяться обов'язкові реквізити та додаткові (рис.1.6).

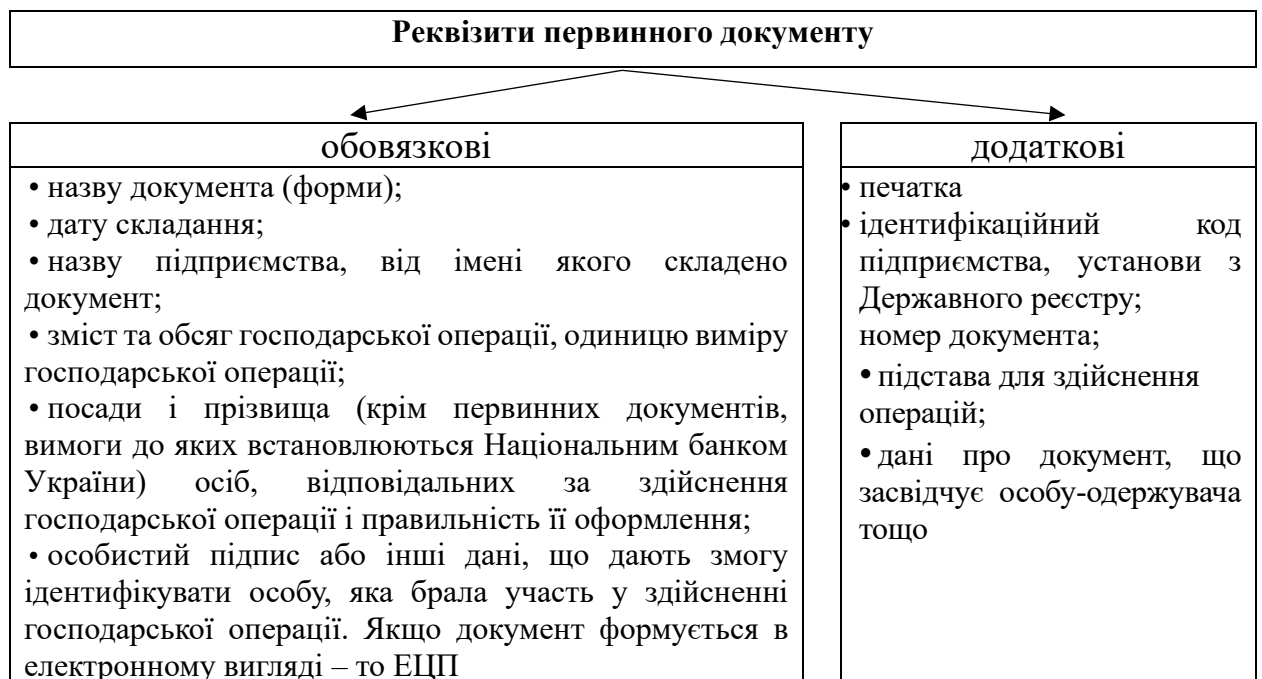

Рис.1.6. Реквізити первинного документу

Джерело: сформовано на основі [23;25]

Первинним документом, на підставі Закону № 996-XIV, визначено «..документ, який містить відомості про господарську операцію», при чому

такі документи товариство формує як в паперовій, так і електронній формі. Важливо відмітити, що в первинному документі, окрім обов'язкових реквізитів, особливу увагу варто приділяти саме ідентифікації відповідальної особи. Така особа повинна мати повноваження для здійснення операції. Первинні документи складають основу бухгалтерського обліку загалом та доведення права на компенсацію дебіторської заборгованості зокрема.

Для бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві використовуються балансові рахунки 3 класу Плану рахунків – 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Характеристика рахунків та субрахунків з обліку дебіторської заборгованості наведена у додатку В.

Дебіторська заборгованість покупців та замовників є наслідком реалізації готової продукції вітчизняним та іноземним покупцям. ТОВ «РУДОМАЙН» активно працює на території України, СНД та Європи. Починаючи з 2005 року, було перероблено понад 20 мільйонів тон некондиційних руд Криворізького залізорудного басейну. Довгі роки товариство впевнено та сумлінно співпрацює як з вітчизняними, так і із західними партнерами, серед яких можна виділити: Passy GmbH (Австрія), Kizara Group Kft (Угорщина), SISTEZI KFT (Угорщина), ТОВ «Українська гірничодобувна компанія», ПрАТ «Івано-Франківськцемент», ПАТ «Подільський цемент» тощо.

Реалізація продукції (робіт, послуг) проводиться на основі договорів (контрактів) та первинних документів. Підприємства вільні у виборі виду договору, визначенні зобов'язань, будь-яких інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству України.

Договір являє собою документ, згідно з яким оформлено певну угоду, що передбачає виникнення зобов'язань у його сторін відносно один одного. Відповідно до ст. 44 ЦКУ угоди підприємств між собою повинні укладатися у письмовій формі і підписані особами, які їх здійснюють. Договір постачання – це вид договорів, що є найбільш поширеним у відносинах поміж юридичними

особами. Згідно зі ст. 245 ЦКУ за договором підприємство-постачальник зобов'язується передати у строк покупцю у власність певну продукцію, а покупець зобов'язаний прийняти цю продукцію і сплатити за неї за цінами, що встановлені угодою поміж сторонами. У договорах визначається предмет договору, номенклатура (асортимент), кількість і якість продукції, особлива увага у договорі приділяється ціні, строку постачання, порядку розрахунків, відповідальність сторін, оскільки ці умови договору є суттєвими і необхідними у випадку вирішення суперечок у претензійно-позовному порядку.

Відповідальність за своєчасну і якісну підготовку необхідних матеріалів та юридичне оформлення договірних відносин, а також облік, реєстрацію, зберігання договорів на підприємстві покладається на комерційного директора.

Основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з покупцями та замовниками слугують первинні документи з обліку розрахунків з покупцями і замовниками (таблиця 1.7).

Порядок та форми розрахунків між постачальником та покупцем визначаються в господарських договорах у розділі «Умови платежу». При визначенні дати відображення в обліку операцій купівлі/продажу підприємство керується класифікацією загальноприйнятих міжнародних комерційних термінів «ІНКОТЕРМС». Обліковою політикою підприємства визначено визнавати дохід від реалізації продукції на експорт по договорам, якими передбачено умови поставки DAF, через два календарних дні від дати залізничної квитанції.

Момент передавання продукції повинен бути документально підтвердженим, для того щоб уникнути непорозуміння, які можуть виникнути при розрахунках. Покупець повинен представити на продукцію, яку він отримує довіреність, а продавець (постачальник) повинен відпускати покупцям або передавати продукцію безоплатно тільки за довіреністю покупця. Продукцію з виробничих підрозділів для відправки залізницею до вітчизняних або іноземних покупців відпускають експедитору підприємства-

вантажовідправника або представнику транспортної організації під розписку в товарно-транспортній накладній.

Товарно-транспортні накладні товаровідправник виписує в чотирьох примірниках: перший є підставою для списування відвантаженої продукції зі складу вантажовідправника; другий для оприбуткування одержаної продукції направляється до покупця, третій – до транспортної організації як підстава замовника-вантажовідправника для здійснення розрахунків з нею; четвертий додається до подорожнього листа для обліку транспортної роботи.

Залізниця (станція відправлення) видає вантажовідправнику квитанцію про прийняття вантажу і один примірник виписаної залізничної накладної, що супроводжує вантаж у дорозі. Наприкінці робочого дня експедитор після відправлення вантажу подає до бухгалтерії відповідні транспортні документи.

При перевезенні залізничного концентрату використовується тільки залізничний транспорт, при перевезенні іншої продукції використовується і залізничний і автотранспорт. Накладні та ТТН передаються в бухгалтерію на обробку, на підставі яких виписуються рахунки-фактури за допомогою яких доводиться до відома покупця інформація про факт відвантаження продукції, зазначається сума за продукцію (з урахуванням ПДВ).

ТОВ «РУДОМАЙН» є платником ПДВ і тому процес реалізації супроводжується формуванням податкової накладної. В умовах впровадженої системи електронного адміністрування ПДВ, оформлення електронних податкових накладних і розрахунків коригування, обміну накладними та суцільної реєстрації цих документів проводиться у Єдиному реєстрі податкових накладних. Подання податкової накладної та/або розрахунку коригування ДФС в електронній формі здійснюється відповідно до Порядку підготовки і подання податкових документів в електронній формі засобами телекомунікаційного зв'язку, затвердженого в установленому порядку.

Передача виконаних робіт супроводжується випискою, крім вище перелічених первинних документів, актом приймання-передачі виконаних робіт.

Отже, якщо підприємство вирішило реалізувати ті чи інші товарно-матеріальні цінності, то про таку подію свідчать два різні документи: банківський документ про оплату їх вартості та накладна про відвантаження покупцю. Банківський документ про оплату хоча й містить відомості про конкретний товар, однак жодним чином не свідчить про фізичне надходження цих товарів, так само як накладна про надходження не може свідчити про оплату їх вартості.

Для бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», призначений для обліку розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, виконані роботи та надані послуги, окрім заборгованості, забезпеченої векселем, а також узагальнюється інформація про розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп» [21].

«По дебету рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» відображається вартість виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів і включені у вартість реалізації. Сальдо рахунку дебетове і відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги)» [21].

«За кредитом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» відображається погашення дебіторської заборгованості грошовими коштами, взаєморозрахунками, векселем або при отриманні авансу та списання дебіторської заборгованості замовників, що визнана безнадійною» [21].

Субрахунок 361 призначений для обліку розрахунків з покупцями і замовниками на митній території України. Субрахунок 362 призначений для обліку розрахунків з іноземними покупцями і замовниками з експортних операцій. На ньому ведеться облік сум, аналогічних тим, що обліковуються на субрахунку 361» [21].

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками у товаристві забезпечує отримання даних про заборгованість, строк сплати за якою ще не настав, а також заборгованість, несплачену в строк; за кожним пред'явленим до сплати рахунком, за кожною операцією. З цією метою на підприємстві в автоматичному режимі в програмі BAS KOPП формуються картки аналітичного обліку на кожного дебітора.

Щомісячно для потреб управління формується відомість обліку дебіторської заборгованості. При складанні управлінської звітності слід враховувати, що на будь-якій стадії здійснення процесів продажу неминучі різні відхилення від виконання умов договорів, для вчасного виявлення яких необхідний оперативний контроль та своєчасна проінформованість управлінського персоналу про причини таких відхилень.

Для проведення внутрішнього контролю своєчасності розрахунків покупців та стягнення своєчасно несплачених сум у товаристві приділяється увага аналітичному обліку заборгованості термінами їх виникнення (заборгованість до 3 місяців; від 3 до 6; від 6 до 12; більше 12 місяців) і формами погашення, а також за відповідними договорами, що дозволяє вчасно уникати проблем. Сформовані дані у регістрах обліку з використанням управлінської інформаційної системи достатні для контролю за рухом відвантаженої продукції та розрахунками з покупцями.

Розрахунки між підприємствами в безготівковому порядку здійснюються шляхом списання коштів з рахунка одного підприємства і зарахування на рахунок іншого на основі документів, які подаються в банк. Розрахунки можуть відбуватися на умовах післяплати, умовах попередньої оплати та комбінованих платежів. Для запобігання утворенню великих сум дебіторської заборгованості покупців підприємство віддає перевагу безготівковим розрахункам на умовах попередньої оплати.

Події, які підлягають обліку в процесі виконання умов договору «купівлі-продажу» на умовах наступної оплати та попередньої оплати наведені у таблиці 1.8.

Бухгалтерський облік розрахунків з покупцями наведемо на прикладі реалізації готової продукції іноземним покупцям з використанням субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями і замовниками» таблиці 1.9.

При реалізації продукції у кредит підприємство має ризик непогашення всієї дебіторської заборгованості. Тому на підприємстві завжди є дебіторська заборгованість, щодо повернення якої є сумніви [34].

Таблиця 1.9

**Бухгалтерський облік розрахунків з іноземними покупцями
на умовах післяплати**

№	Дата	Господарська операція	Бух. запис		Сума
			Дт	Кт	
1	2	3	4	5	6
1.	01.06.2025	Відвантажена металопродукція за експортом	362	701	400029 грн /10000\$
	01.06.2025	Списано собівартість реалізованої металопродукції	901	26	210685 грн
2.	02.06.2025	На розподільчий рахунок зарахована виручка від нерезидента у сумі 10000\$, курс НБУ 40,0029 грн/\$	316	362	400029 грн /10000\$
3.	03.06.2025	Виручка від нерезидента перерахована з розподільчого рахунка на поточний у сумі 10000\$, курс НБУ 40,0247 грн/\$	312	316	400247 грн /10000\$
4.	03.06.2025	Відображений в обліку дохід від додатної курсової різниці $(40,0247 - 40,0029) \times 10000 = 0,0218 \times 10000 = 218$	316	714	218,00 грн
5.	30.06.2025	Відображений в обліку дохід від додатної курсової різниці, курс НБУ 40,5 грн/\$ $(= (40,5 - 40,0247) \times 10000 = 0,4753 \times 10000 = 4753)$	312	714	4753,00 грн
6.	30.06.2025	Доходи від операційної курсової різниці віднесені на фінансовий результат операційної діяльності $(= 218 + 4753 = 4971,00)$	714	791	4971,00 грн

Джерело: складено за даними бухгалтерського обліку ТОВ «РУДОМАЙН»

Події, за якими поточна дебіторська заборгованість трансформується на сумнівну, можуть бути різними, зокрема:

1) «термін виконання зобов'язань, встановлений договором – оплати або відвантаження товарів (виконання робіт, надання послуг) – прострочено;

- 2) сторони не можуть дійти згоди за актами звірки розрахунків;
- 3) боржник відмовляється від підписання акту звірки розрахунків тощо [15].

Сумнівні борги завищують реальний результат від реалізації, тому підприємство повинне визнати можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями у момент визнання доходу від реалізації, а не в тому періоді, коли покупці не змогли оплатити товар.

Величину цих втрат можливо визначити на основі аналізу даних підприємства за попередні роки про фактичні втрати від неповернення дебіторської заборгованості. З іншого боку, сума дебіторської заборгованості не є реальною, доки вона не скоригована на величину сумнівних боргів.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – це сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів. За чистою реалізаційною вартістю поточна дебіторська заборгованість включається до підсумку Балансу.

Визначення чистої реалізаційної вартості дебіторської заборгованості здійснюється шляхом нарахування резерву сумнівних боргів. Такий підхід відповідає одному з основних принципів бухгалтерського обліку – принципу обачності (застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки активів і доходів підприємства).

Для нарахування резерву сумнівних боргів використовується рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів». Цей рахунок є контррахунком до рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». За кредитом рахунка 38 «Резерв сумнівних боргів» відображається створення резерву, за дебетом – списання сумнівної заборгованості та безнадійних боргів». Кожна господарська операція повинна здійснюватися на підставі первинних документів. Нарухування резерву сумнівних боргів необхідно супроводжувати бухгалтерською довідкою.

Аналітичний облік по рахунку 38 ведеться в розрізі боржників чи за строками непогашення дебіторської заборгованості і представлено в

оборотно-сальдовій відомості по цьому рахунку. Облік резерву сумнівних боргів відображається наступними бухгалтерськими записами (табл. 1.10).

Якщо за поточною дебіторською заборгованістю є впевненість про її неповернення боржником (дебітора визнано банкрутом у встановленому законом порядку або ліквідовано) або за нею минув строк позовної давності, така заборгованість буде безнадійною. Загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки.

Таблиця 1.10

Бухгалтерський облік сумнівної дебіторської заборгованості

Зміст операції	Бухгалтерський запис		Сума
	Дт	Кт	
1. Нарахований резерв сумнівних боргів	944	38	12000,0
2. Списана безнадійна дебіторська заборгованість за рахунок резерву	38	361	50000,0
3. Віднесено суму списаної дебіторської заборгованості на позабалансовий рахунок для подальшого спостереження за боржником	071	-	50000,0
4. Зменшений резерв сумнівних боргів (коригування) на дату балансу	38	719	5000,0
5. Віднесено витрати на створення резерву сумнівних боргів на фінансовий результат від операційної діяльності	791	944	12000,0
6. Віднесено доходи від коригування резерву сумнівних боргів на фінансовий результат від операційної діяльності	719	791	5000,0

Джерело:[34, с. 96]

В умовах воєнного стану, що триває в Україні, ТОВ «РУДОМАЙН» стикається з підвищеним ризиком виникнення простроченої дебіторської заборгованості. Основними факторами, які спричиняють таку ситуацію, є перебої в роботі контрагентів через бойові дії, часткове або повне припинення діяльності деяких підприємств, зниження платоспроможності покупців, а також порушення логістичних та комунікаційних каналів. Унаслідок цього зростає невизначеність у своєчасності виконання розрахункових зобов'язань клієнтами. На нашу думку, раціональним напрямом удосконалення обліку є впровадження додаткових аналітичних розрізів у системі рахунків обліку розрахунків з покупцями. У межах діючого на товаристві плану рахунків бухгалтерського обліку доцільно розширити аналітику рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» шляхом застосування субрахунків

третього рівня, які відповідають групам надійності клієнтів. Рекомендовано виділити такі аналітичні групи (таблиця 1.11).

Облік іншої дебіторської заборгованості ведеться на рахунку 37 у розрізі субрахунків за різним змістом (додаток Д). За дебетом рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» відображаються виникнення іншої дебіторської заборгованості, по кредиту – її погашення чи списання.

В балансі інші дебітори відображаються узагальненою сумою, яка відповідає залишку за синтетичним рахунком 37.

Для того щоб мати інформацію за видами дебіторської заборгованості для їх контролю та аналізу, до синтетичного рахунку відкрито сім субрахунків. Документування на кожному із них має свої особливості (таблиця 1.12).

Субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами» використовується для відображення операцій з надання авансів різним підприємствам відповідно до умов договору. Окремі організації не можуть почати виконання робіт до моменту отримання авансу.

Найчастіше підприємство здійснює авансові платежі постачальникам виробничих запасів. У бухгалтерському обліку операції знаходять відображення наступні операції, представлені в таблиці 1.13.

Таблиця 1.12

Документування дебіторської заборгованості, яка обліковуються на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами»

Вид дебіторської заборгованості	Документи
1. Розрахунки за виданими авансами	Платіжна інструкція, виписка банку
2. Розрахунки з підзвітними особами	Звіт про використання коштів / електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт з доданими виправдовуючими документами, прибуткові касові ордери, видаткові касові ордери
3. Розрахунки за на-рахуваними доходами	Бухгалтерська довідка-розрахунок
4. Розрахунки за претензіями	Претензія, акт приймання вантажу, рішення судових органів, (арбітражу), письмова згода постачальника на пред'явлену претензію, виписка банку
5. Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків	Протокол засідання інвентаризаційної комісії, наказ керівника, документи, що підтверджують внески по відшкодуванню матеріальної шкоди (накладна, прибутковий касовий ордер тощо)

6. Розрахунки за позиками членам кредитних спілок	Договір між членами кредитних спілок, видатковий касовий ордер, платіжні доручення, авізо про оприбуткування майна учасником, який веде спільні справи, або первинні документи про отримання майна (копії накладної, квитанції до прибуткових ордерів тощо)
7. Розрахунки з іншими дебіторами	Прибутковий касовий ордер, видатковий касовий ордер, накладна, рахунок, виписка банку тощо

Джерело: [34]

Таблиця 1.13

Облік розрахунків за виданими авансами

Зміст операцій	Бух.запаси		Сума, грн.
	Дт	Кт	
1.Перерахований аванс по постачальнику виробничих запасів(50%)	371	311	84403642,0
2.Визначена сума податкового кредиту	641	644	14067273,67
3.Оприбуткування виробничих запасів, за якими раніше був перерахований аванс	20, 22	631	168807284,0
4.Визначена сума податкового кредиту	644 641	631 631	14067273,67 14067273,67
5.Зарахування передоплати (авансу), раніше виданої постачальнику	631	371	84403642,0 84403642,0
6.Погашення боргу постачальнику (загальна сума за мінусом авансу)	631	311	84403642,0

Джерело: складено на основі [34,21]

Субрахунок 372 «Розрахунки з підзвітним особами» призначений для відображення операцій, пов'язаних із наданням готівки фізичним особам даного підприємства для виконання завдань під час відрядження, а також із видачею грошей на господарські потреби або закупівлю оптом матеріальних цінностей (канцелярських, поштових та ін.).

Підзвітні особи – працівники підприємства, які отримали авансом готівку (в обмежених розмірах) з каси на відрядження, господарські витрати тощо. Порядком ведення касових операцій розмір авансу на господарські потреби не лімітується, але підзвітна особа повинна відзвітувати за отримані підзвітні суми не пізніше наступного робочого дня після їх видачі (за службовими відрядженнями – не пізніше трьох робочих днів після повернення з відрядження). Готівка, видана підзвіт, але не витрачена і не повернена до каси установи (у сумі, виданій підзвіт, або в сумі, не підтвердженій авансовими звітами), наступного дня після закінчення зазначених вище термінів

включається розрахунково до суми фактичного залишку готівки в касі на кінець дня. Одержана в результаті розрахункова сума порівнюється з встановленим лімітом залишку готівки в касі. У розрахунках з підзвітними особами необхідно враховувати суму добових для відряджень по Україні та для закордонних відряджень (таблиця 1.14).

Таблиця 1.14

Граничні норми добових

Кому виплачуються	Витрати	Гранична сума добових у разі відрядження	
		По Україні	За кордон
Співробітникам госпрозрахункових підприємств	Витрати, не підтверджені документально, на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи (добові витрати)	0,1 розміру МЗП, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року 3 01.01.2026 р. – 8647 грн	80 євро (за офіційним обмінним курсом гривні до євро, установленим Національним банком України)

Джерело:[7]

У цілому документальне оформлення відрядження складається з 3-х етапів, які представлені рисунком 1.7.

Бухгалтерський облік розрахунків з підзвітною особою наведено у таблиці 1.15.

Таблиця 1.15.

Облік розрахунків з підзвітними особами

Зміст операцій	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дт	Кт	
1. Перераховано кошти на корпоративний картрахунок	313	311	5000,00
2. Оплачено банку витрати на емісію БПК	92	311	50,00
3. Списано витрати на емісію БПК	791	92	50,00
4. Знято кошти з корпоративного картрахунку підзвітною особою (держателем картки)	372	313	2000,00
5. Відображено витрати на відрядження	92,93	372	1500,00
Відображено суму ПДВ	641	372	200,00
6. Відшкодовано підзвітною особою витрачені кошти з корпоративного рахунку понад установлені норми витрат на відрядження	301	372	300,00

Джерело: складено на основі [34]

У регістрах за рах.372 «Розрахунки з підзвітними особами» розрахунки з підзвітними особами відображаються лінійно-позиційним способом, коли кожна особа за кожним авансовим звітом записується у відповідному рядку, де показують сальдо початкове, дебетовий і кредитовий оборот та сальдо кінцеве.

Субрахунок 373 «Розрахунки за нарахуваннями доходами» призначений для відображення нарахованих дивідендів, процентів, роялті, які належить отримати підприємству від спільної діяльності, володіння корпоративними правами в порядку участі в діяльності, в асоційованих і неасоційованих підприємствах.

Дивіденди – це доходи, які отримуються за корпоративними правами у вигляді частини прибутку, включаючи доходи, нараховані як проценти на акції, придбані у юридичних осіб чи на внески до їх статутних капіталів.

Проценти – це доходи, пов’язані з платежами позичальника (дебітора) на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених ним на певний термін коштів чи майна.

Роялті – це періодичні відрахування продавцеві (ліцензіарові), які згідно з ліцензійною угодою сплачує ліцензіат за право користуватися предметом ліцензійної угоди – винаходом, патентом, записами на різних носіях інформації, товарним знаком, правом на промислові та наукові зразки, виданням книги, прокатом кінофільму, постановкою п’єси, виконання авторської музики тощо.

Нараховані дивіденди, проценти, роялті відображаються таким записом:

Дт 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»;

Кт 731 «Дивіденди отримані»;

Кт 732 «Проценти отримані»;

Кт 733 «Інші доходи від фінансової звітності».

Отримані нарахованих доходів відображається:

Дт 30 «Каса»;

Дт 31 «Рахунки в банках»;

Кт 373 «Розрахунки за нарахованими доходами».

Субрахунок 374 «Розрахунки за претензіями» служить для контролю за договірною дисципліною та відшкодуванням витрат при доставці вантажів й порушенні умов договорів поставок.

На субрахунку 374 обліковуються претензії, які висуває підприємство постачальникам, підрядникам, транспортним організаціям, що визнані винними юридичними особами чи господарським судом.

На рахунку 374 ведеться облік претензій за завищення цін на виробничі запаси й інші цінності; арифметичні помилки при підрахунках сум у документах; невідповідність якості поставлених цінностей умовам договору; нестачу вантажів при прийманні на залізниці, на складі; браковану продукцію; оплату простоїв з вини постачальника; помилково списані чи застраховані на поточні рахунки суми з вини працівників банку; нестачі вантажів при їх перевезенні; пені, штрафи, неустойки за порушення умов договору; інші причини. Суми претензій розраховуються на основі актів приймання матеріальних цінностей, письмової згоди постачальників відшкодувати збитки, рішень господарських судів, розрахунків бухгалтерії щодо нестач, крадіжок у дорозі тощо. Претензія розглядається у місячний термін із дня її отримання. Про результати розгляду заявникові повідомляється письмово.

Виставлені до постачальників претензії оформляються записами:

Дт 374 «Розрахунки за претензіями»;

Кт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками (нестачі)»;

Кт 68 «Розрахунки за іншим операціями» (простої, брак);

Кт 20 «Виробничі запаси» (арифметичні помилки, брак матеріалів);

Кт 31 «Рахунки в банках» (погашено суми нестач);

Кт 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки» (з вини постачальників).

Задоволені претензії відображаються записами:

Дт 20 «Виробничі запаси» (відшкодовані постачальником нестачі);

Дт 30 «Каса» (внесені в касу суми нестач);

Дт 31 «Рахунки в банках» (погашено суми недостач);

Кт 374 «Розрахунки за претензіями».

При відмові у задоволенні позову рішенням суду:

Дт 944 «Сумніви та безнадійні борги»;

Кт 374 «Розрахунки за претензіями».

«Субрахунок 375 «Розрахунки за відшкодування завданих збитків» призначений для розрахунків за шкоду, заподіяну в результаті нестач і витрат від псування цінностей, нестач і крадіжок готівки, якщо винна особа не встановлена» [21].

Факти, розкрадань, нестач, знищення (псування) матеріальних цінностей є досить типовим явищем для українських підприємств. При цьому виникає питання хто і в якому розмірі повинен відшкодувати виявлені крадіжки, нестачі, псування.

Покриття працівниками шкоди у розмірі, що не перевищує середнього місячного заробітку, відбувається за розпорядженням власника чи уповноваженої ним особи, а в інших випадках – шляхом подання власником позову до районного (міського) суду.

Розмір шкоди визначається за фактичними витратами на підставі даних бухгалтерського обліку, виходячи з балансової вартості матеріальних цінностей за мінусом зносу за встановленими нормами. При розкраданні, нестачі, знищенні чи псуванні цінностей розмір шкоди визначається за цінами місцевості на день відшкодування збитків.

Аналітичний облік ведеться за прізвищами винних осіб та рухом заборгованості за заподіяну шкоду (сальдо на початок місяця, дебетовий і кредитовий обороти і сальдо на кінець місяця).

Субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» використовується для обліку розрахунків із таких операцій, які не можуть бути відображені на попередніх субрахунках (спільна діяльність без утворення юридичної особи, розрахунки з персоналом/крім розрахунків з оплати праці та підзвітними

особами/, сплата мита й митних зборів, приватизація цілісних майнових комплексів, перерахування орендної плати до бюджету, а також плати за оренду необоротних активів орендодавцям, нарахування концесіонером дотацій з бюджет тощо) [21].

На субрахунку 377 ведеться облік розрахунків із персоналом підприємства за надані їм позики на будівництво житла та садових будинків, пошиття фірмового одягу, створення основних засобів для спільної діяльності тощо. Вище перелічені операції можна згрупувати за економічним змістом (табл. 1.16)

Таблиця 1.16

Економічний зміст розрахункових операцій з іншими дебіторами

Категорії дебіторів та кредиторів	Економічний зміст розрахунків
Підприємства та організації	По операціям некомерційного характеру; згідно з виконавчими документами судових органів
Персонал підприємства	Згідно виконавчих документів судових органів, по наданих безпроцентних позиках
Квартиронаймачі	По оплаті за житлово-комунальні послуги

Джерело: [34]

Розглянемо на наступному прикладі застосування цих рахунку. Видача позики працівникам є досить поширеним явищем на підприємстві. Порядок надання позики регулюється розділами 374-379 Цивільного кодексу України. Першою необхідною умовою для надання позики є укладання договору. Договір повинен бути укладений в письмовій формі.

Завершальним етапом бухгалтерського обліку на підприємстві є складання фінансової звітності.

У відповідності до діючої нормативно-законодавчої бази[], дебіторська заборгованість знаходить відображення у фінансовій звітності: форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності» (рисунок 1.8).

Перед складанням річної фінансової звітності маємо провести інвентаризацію. Зокрема, треба перевірити дебіторську заборгованість. Інвентаризацію перед складанням річної фінансової звітності проводять до дати балансу в період трьох місяців для дебіторської та кредиторської заборгованостей. Процедура інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованостей регламентована у Положеннях про інвентаризацію активів та зобов'язань [30].

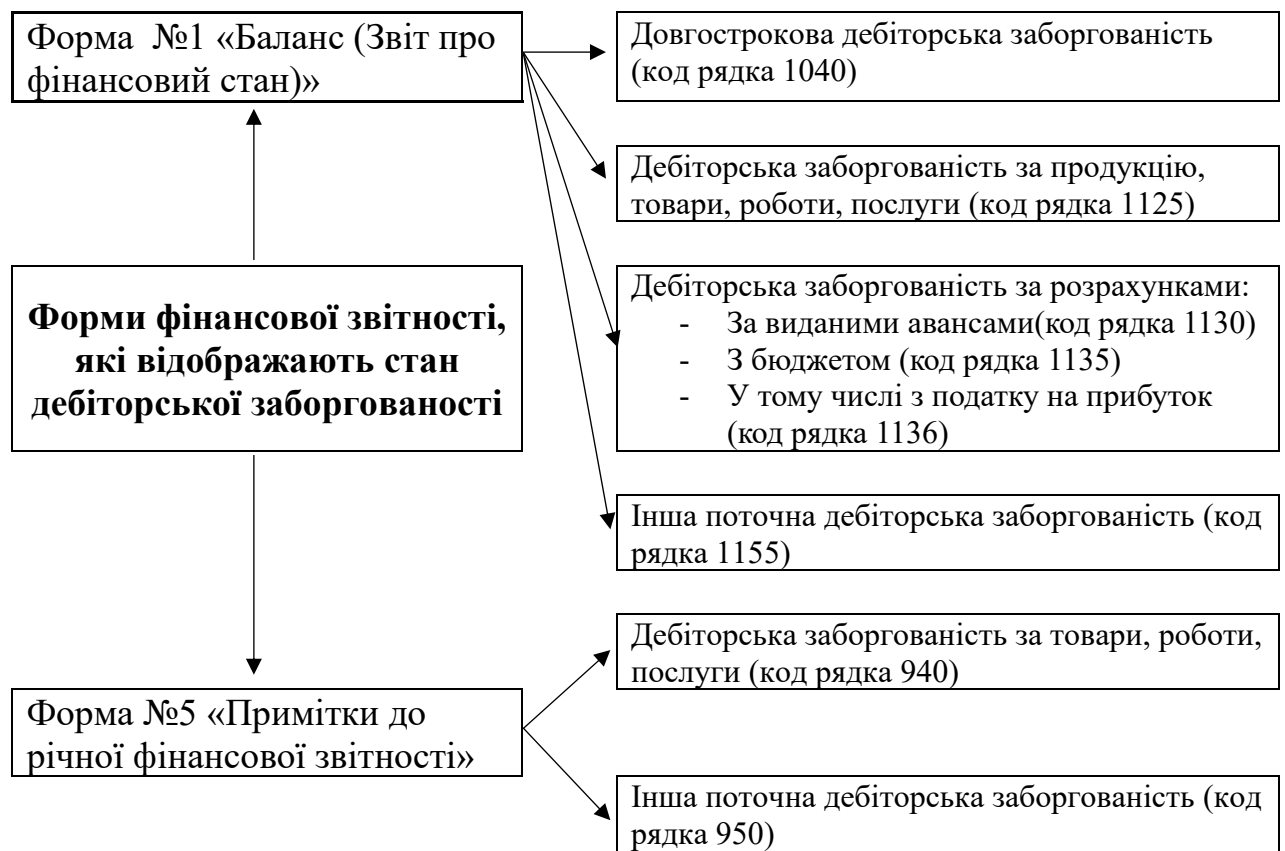

Рис. 1.8. Форми фінансової звітності, які відображають актуальну інформацію про стан дебіторської заборгованості

Джерело: сформовано авторами на основі [27]

Інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованостей полягає у звірці документів і записів у реєстрах обліку і перевірці обґрунтованості сум, відображених на відповідних рахунках, та оформлюється актом

інвентаризації. При інвентаризації усім дебіторам підприємства-кредитори мають передати виписки з аналітичних рахунків про їх заборгованість, які пред'являються інвентаризаційній комісії (робочій інвентаризаційній комісії) для підтвердження реальності заборгованості. Підприємства-дебітори мають підтвердити заборгованість або заявити свої заперечення.

Основний документ, що підтверджує заборгованість між контрагентами, – це акт звірки розрахунків. Звірку розрахунків можна здійснювати в розрізі одного окремого чи всіх укладених договорів.

В окремих випадках, коли до кінця звітного періоду розбіжності не усунені або залишились нез'ясованими, розрахунки з дебіторами і кредиторами кожна сторона відображає в сумах, що впливають із записів у бухгалтерському обліку і вона визнає їх правильними.

Дебіторську заборгованість перевіряють щодо дотримання строку позовної давності, обґрунтованості сум, які обліковують на рахунках обліку розрахунків з покупцями, замовниками, одержаних і виданих векселів, одержаних позикових коштів, наданих кредитів (позик), з підзвітними особами, іншими дебіторами.

Отже, дебіторська заборгованість є важливою складовою бізнес-процесу реалізації, оскільки вона має вплив на грошові потоки, ліквідність підприємства, його здатність підтримувати безперебійний процес збуту та забезпечує гнучкість у відносинах з клієнтами

1.4. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку в управлінні дебіторською заборгованістю

Цифрові технології, на відміну від традиційного обліку, забезпечують можливість миттєвого збору, обробки та аналізу даних у реальному часі. Цифровізація дозволяє автоматизувати обробку рахунків, покращити моніторинг заборгованості, а також мінімізувати ризики втрати коштів через

прострочення платежів. Цифрова трансформація змінює всі аспекти господарської діяльності, і бухгалтерський облік не є винятком. В умовах швидкої глобалізації та цифровізації економік підприємства змушені адаптуватися до нових технологічних викликів. Дебіторська заборгованість є важливою складовою оборотних активів підприємства, і її своєчасне управління безпосередньо впливає на ліквідність і фінансову стійкість організації. Нестабільність ринку, викликана економічними, політичними та соціальними факторами, ускладнює процес оцінки та управління дебіторською заборгованістю.

Актуальність цифровізації дебіторської заборгованості полягає у підвищенні ефективності бізнес-процесів, прискоренні отримання грошових коштів, зменшенні витрат на управління боргом та оптимізації фінансових показників.

На думку Остап'юк, Н., Нікіфоренко, В. [20], саме поєднання цифрових систем аналізу даних із інструментами стратегічного управління дозволяє перейти від пасивного контролю дебіторської заборгованості до активного управління нею як фінансовим ресурсом. У результаті підприємство отримує можливість не лише зменшити частку прострочених боргів, але й підвищити ліквідність, зміцнити фінансову стійкість і покращити якість взаємовідносин із клієнтами.

Науковці підкреслюють, що ефективна цифровізація обліку потребує не лише технічних рішень, але й оновлення нормативної бази, яка має регламентувати порядок використання цифрових технологій у бухгалтерському обліку, зберігання даних та підтвердження їх достовірності. На рисунку 1.9 виділено кілька ключових напрямів цифровізації обліку.

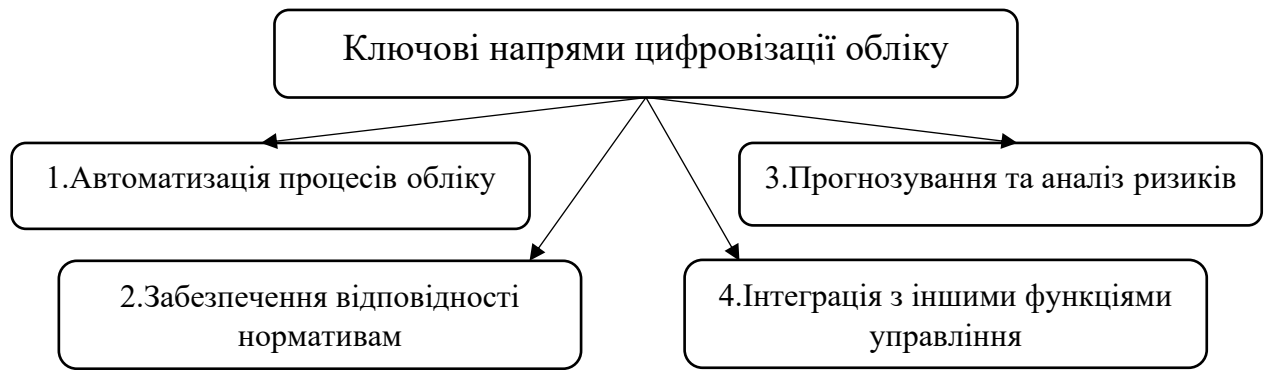

Рис.1.9. Ключові напрями цифровізації обліку

Джерело:[4]

Сучасні ERP-системи дозволяють значно знизити трудозатрати на ведення обліку дебіторської заборгованості. Важливою перевагою автоматизації є можливість централізованого зберігання та обробки даних, що забезпечує їх цілісність, достовірність і швидкий доступ для всіх підрозділів підприємства. Це сприяє підвищенню рівня взаємодії між бухгалтерською службою, відділом продажів і фінансовим департаментом, що, у свою чергу, формує єдиний інформаційний простір для прийняття управлінських рішень.

Автоматизований облік дебіторської заборгованості також створює передумови для поглибленого фінансового аналізу. Завдяки аналітичним інструментам ERP-систем підприємства можуть оцінювати динаміку погашення боргів, структуру дебіторської заборгованості за термінами, клієнтами або регіонами, визначати частку прострочених платежів і будувати прогнози щодо їх повернення.

Одна з основних переваг системи автоматизації дебіторської заборгованості полягає в їхній здатності генерувати звіти, які збирають і структурують всю необхідну інформацію щодо дебіторської заборгованості в реальному часі. Це дозволяє бухгалтерам і фінансовим менеджерам мати повну картину стану заборгованості без необхідності вручну обробляти великий обсяг даних, що значно економить час і знижує ймовірність помилок. Крім того, сучасні системи здатні виявляти проблемні рахунки, що потребують особливої уваги. Використовуючи алгоритми машинного

навчання, система може аналізувати історію платіжної дисципліни клієнтів, порівнювати поточний стан заборгованості з попередніми періодами та виявляти відхилення.

Автоматизація також дозволяє ефективно працювати з великою кількістю клієнтів і різних типів заборгованості. Використання великих даних для збору і обробки інформації про платоспроможність дебіторів дозволяє створювати точніші прогнози щодо можливості їхнього погашення заборгованості. Аналітика, яка ґрунтується на штучному інтелекті, може виявляти тренди і можливі ризики, що дозволяє своєчасно коригувати стратегії управління дебіторською заборгованістю.

Технології Big Data у поєднанні з інструментами штучного інтелекту (AI) та машинного навчання забезпечують глибшу аналітику: алгоритми здатні автоматично виявляти закономірності, тренди та приховані ризики в динаміці дебіторської заборгованості. Приклад використання AI для прогнозування строків погашення дебіторської заборгованості наведено на рисунку 1.10.

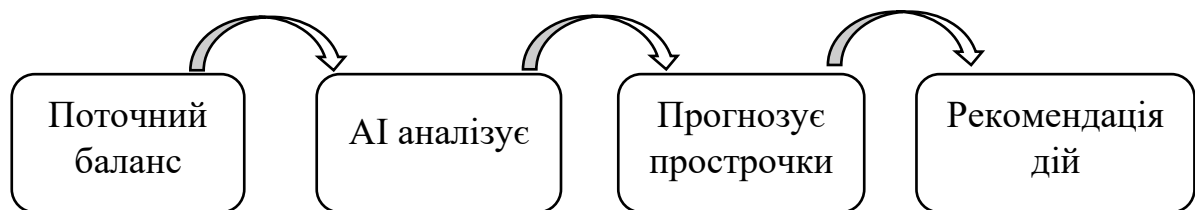

Рис. 1.10. Приклад використання AI для прогнозування строків погашення дебіторської заборгованості

Джерело:[4]

Важливим аспектом є інтеграція бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості з управлінським обліком, управлінням грошовими потоками, а також зі стратегіями ризик-менеджменту. Це не лише дозволяє оперативно реагувати на зміни в економічній ситуації, але й забезпечує більш комплексне управління фінансами. Інтеграція облікових процесів у межах ERP-систем або корпоративних фінансових платформ створює умови для автоматизованого

обміну даними між різними службами – бухгалтерією, відділом продажів, фінансовим департаментом і відділом ризик-менеджменту. Це забезпечує узгодженість управлінських рішень і дозволяє швидко виявляти вплив змін у стані дебіторської заборгованості на ліквідність, прибутковість і фінансову стійкість підприємства.

Особливого значення набуває використання інтелектуальних аналітичних інструментів, що дозволяють прогнозувати зміни на ринку та моделювати різні сценарії розвитку подій. Наприклад, за допомогою алгоритмів машинного навчання можливо оцінити, як зміна валютного курсу чи темпів інфляції вплине на здатність дебіторів виконувати свої фінансові зобов'язання. Це дає змогу підприємству своєчасно адаптувати кредитну політику, змінювати строки оплати або розробляти превентивні заходи щодо мінімізації ризиків неплатежів.

Одним із основних бар'єрів для повного впровадження цифрових технологій є недостатньо розвинена інфраструктура, особливо для малих та середніх підприємств, які не завжди мають можливість інвестувати в новітні технології. Великі підприємства та банки можуть швидше впроваджувати нові системи, для малого бізнесу цифровізація часто є складною і затратною. Без належної технічної підтримки і відповідних ресурсів навіть найбільш прогресивні інструменти можуть не дати бажаного ефекту.

Для успішної цифровізації важливо інвестувати в навчання та підтримку працівників, адже тільки через розвиток кваліфікації можна забезпечити ефективне використання нових технологій. Бухгалтери мають не лише освоювати нові інструменти, а й вивчати основи кібербезпеки й адаптуватися до постійно змінюваного правового поля. Тому необхідно створювати програми навчання і сертифікації для тих, хто працює з цифровими технологіями[4].

Ще однією важливою умовою для успішної цифровізації є активна робота над покращенням нормативно-правової бази. Цифрова трансформація в управлінні дебіторською заборгованістю, як і в інших сферах фінансового

менеджменту, передбачає дотримання певних норм і стандартів, які допомагають забезпечити ефективність і безпеку процесів. Однією з основних вимог є відповідність міжнародним стандартам бухгалтерського обліку, таким як МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності) та GAAP (Загальні прийняті облікові принципи), які регламентують порядок обліку та управління заборгованістю, а також взаємодію з дебіторами у контексті фінансової звітності. Вони вимагають, щоб компанії мали чітко визначену політику щодо оцінки й обліку дебіторської заборгованості, що включає принципи, згідно з якими заборгованість повинна визнаватися, оцінюватися та відображатися у фінансових звітах.

Необхідно пришвидшити розробку законодавчих актів, що стосуються нових технологій, а також актуалізувати міжнародні стандарти, щоб вони відповідали новим реаліям. Це дозволить зменшити правову невизначеність і забезпечить більш чітке розуміння того, як здійснювати облік нових активів, таких як криптовалюта або нові форми бізнесу. Розвиток гнучких цифрових рішень також має бути пріоритетом, оскільки різні компанії мають різні потреби. Тому важливо впроваджувати такі інструменти, які можна адаптувати під конкретні вимоги кожного бізнесу, щоб уникнути ситуацій, коли універсальне рішення не дає потрібного результату.

Автоматизація бухгалтерського обліку може суттєво змінити показники дебіторської заборгованості, оскільки вона забезпечує швидший, точніший і прозоріший процес управління фінансовими потоками. Проте різниця між ручним і автоматизованим обліком виявляється в кількох важливих аспектах. По-перше, резерв сумнівних боргів. У ручному обліку бухгалтер може здійснювати оцінку резерву на основі інтуїтивного підходу або вручну проводити аналіз заборгованості, що часто є суб'єктивним і може призводити до помилок або затримок у визнанні проблемних боргів. Автоматизовані системи, на відміну від цього, можуть здійснювати прогнозування резервів на основі математичних моделей та історичних даних, що дозволяє зменшити людський фактор і забезпечити більш точну оцінку. В результаті

автоматизація може привести до більш вчасного формування резервів, а також до їх більш адекватного рівня, що знижує ймовірність втрат через неформування достатнього резерву. Це, в свою чергу, підвищує достовірність фінансової звітності.

Стосовно середнього терміну погашення заборгованості, автоматизовані системи здатні швидко відстежувати терміни платежів, надаючи точну інформацію про заборгованість на кожному етапі. Ручна обробка таких даних може бути значно менш ефективною, адже бухгалтер або фінансовий працівник може не помітити зміни в термінах погашення або затримки в оплатах, що веде до помилок у прогнозуванні. Автоматизовані системи можуть за допомогою аналітики визначити, коли саме буде здійснено платіж, а також автоматично нагадувати дебіторам про заборгованість. Таким чином, середній термін погашення заборгованості скорочується, а бізнес має можливість швидше отримувати кошти, що позитивно впливає на ліквідність компанії. Оборотноість дебіторської заборгованості також покращується при автоматизації. Завдяки системам автоматичного моніторингу та аналізу платіжних потоків підприємство може оперативно реагувати на прострочену заборгованість, оптимізувати умови кредитування для дебіторів і скоротити час, необхідний для збору коштів.

Крім того, автоматизація дає змогу створювати персоналізовані стратегії взаємодії з боржниками, включаючи автоматичні нагадування, зміну умов кредиту або переговори щодо реструктуризації боргу, що сприяє зниженню рівня безнадійної заборгованості та збільшенню ефективності роботи з дебіторами. Розробка моделі оцінки кредитного ризику дебіторів, яка враховує не лише традиційні фінансові показники, а й фактори з області Big Data, може бути важливим кроком до більш точного прогнозування ризиків у сучасних умовах економічної нестабільності. Таку модель можна побудувати на основі інтеграції різноманітних даних, що включають не лише фінансові показники конкретних клієнтів, але й широке коло макроекономічних, соціальних та поведінкових факторів, що можуть впливати на здатність

платити заборгованість. Основою такої моделі буде використання алгоритмів машинного навчання та аналітики великих даних.

Отже, враховуючи переваги у вигляді підвищення точності, швидкості обробки інформації і зниження людського фактору, автоматизація виявляється надзвичайно корисною для оптимізації управління дебіторською заборгованістю.

Висновки до розділу 1

У процесі діяльності кожного підприємства неминуче виникають зв'язки з різними юридичними та фізичними особами. Наявність у підприємства значних розмірів дебіторської заборгованості знижує ліквідність його активів, негативно впливає на фінансову платоспроможність, а також відволікає зайві грошові кошти. Тому, належна організація обліку дебіторської заборгованості повинна сприяти ефективному управлінню її розмірами і термінами, посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків.

В роботі розглянута економічна сутність дебіторської заборгованості, основні терміни які пов'язані з цим визначенням та класифікацію дебіторської заборгованості за різними ознаками. Так, обов'язковим відповідно до НП(С)БО 1,10 є поділ дебіторської заборгованості залежно від нормального операційного циклу і терміну погашення заборгованості - дебіторська заборгованість довгострокова та короткострокова; за видами залежно від умов (способу) її виникнення та групують у різних рядках форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». За строками платежу дебіторська заборгованість класифікується на відстрочену (строк здійснення обов'язків по якій ще не настав) і прострочену (строк здійснення по якій вже наступив).

З урахуванням тенденцій та проблем, які мають місце в умовах особливого правового режиму науковці пропонують класифікувати дебіторську заборгованість за ознаками: за місцем знаходження дебітора, з урахуванням строків позовної давності, своєчасності погашення.

Методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості в роботі розглядалися з використанням практичних даних ТОВ «РУДОМАЙН» – одного з найбільших підприємств у галузі виробництва залізорудної сировини.

Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості у товаристві сприяє своєчасному та правильному відображенню інформації щодо наявності та руху дебіторської заборгованості та охоплює всі етапи облікового процесу – первинний, аналітичний, синтетичний облік.

ТОВ «РУДОМАЙН» довгі роки співпрацює на території України, СНД та Європи. Дебіторська заборгованість покупців та замовників є наслідком реалізації залізної руди як вітчизняним, так і західним партнерам. За підсумками 2025 року обсяги продажу залізної руди збільшилися на 11% у грошовому вимірнику за показником доходу від реалізації готової продукції. Реалізація продукції проводиться на основі контрактів та первинних документів. Щомісячно для потреб управління формується відомість обліку дебіторської заборгованості.

Для проведення внутрішнього контролю своєчасності розрахунків покупців та стягнення своєчасно несплачених сум у товаристві приділяється увага аналітичному обліку заборгованості термінами їх виникнення (заборгованість до 3 місяців; від 3 до 6; від 6 до 12; більше 12 місяців) і формами погашення, а також за відповідними договорами, що дозволяє вчасно уникати проблем. Сформовані дані у регістрах обліку з використанням управлінської інформаційної системи достатні для контролю за рухом відвантаженої продукції та розрахунками з покупцями.

В умовах воєнного стану, що триває в Україні, ТОВ «РУДОМАЙН» стикається з підвищеним ризиком виникнення простроченої дебіторської заборгованості. Основними факторами, які спричиняють таку ситуацію, є

перебої в роботі контрагентів через бойові дії, часткове або повне припинення діяльності деяких підприємств, зниження платоспроможності покупців та ін. Рациональним напрямом удосконалення обліку є впровадження додаткових аналітичних розрізів у системі рахунків обліку розрахунків з покупцями шляхом застосування субрахунків, які відповідають групам надійності клієнтів.

При реалізації продукції у кредит підприємство має ризик непогашення всієї дебіторської заборгованості. Тому на підприємстві завжди є дебіторська заборгованість, щодо повернення якої є сумніви. На дату балансу, поточна дебіторська заборгованість має бути відображена за чистою реалізаційною вартістю. Її визначення здійснюється шляхом нарахування резерву сумнівних боргів.

Облік іншої дебіторської заборгованості представлено у розрізі обліку розрахунків за виданими авансами, розрахунків з підзвітним особами, розрахунків за нарахованими доходами, розрахунками за відшкодування завданих збитків. Для того щоб мати інформацію за видами дебіторської заборгованості для їх контролю та аналізу, до синтетичного рахунку відкрито сім субрахунків. Документування на кожному із них має свої особливості.

Завершальним етапом бухгалтерського обліку на підприємстві є складання фінансової звітності. Дебіторська заборгованість знаходить відображення у фінансовій звітності: форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Перед складанням річної фінансової звітності проводиться інвентаризація для дебіторської та кредиторської заборгованостей в період трьох місяців до дати балансу.

Досліджено цифрову трансформацію бухгалтерського обліку, яка суттєво змінює підходи до оцінки й управління дебіторською заборгованістю. Використання цифрових технологій, таких як ERP-системи, аналітика Big Data, штучний інтелект і машинне навчання, забезпечують підприємствам підвищення ефективності, точності та швидкості облікових процесів.

Автоматизовані системи забезпечують безперервний моніторинг стану розрахунків, знижують імовірність людських помилок, формують звіти в реальному часі та дають змогу оперативно прогнозувати платоспроможність контрагентів. Завдяки цьому підприємства можуть швидше реагувати на зміни в економічному середовищі та своєчасно коригувати кредитну політику.

РОЗДІЛ 2

АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

2.1. Організація аудиту дебіторської заборгованості

Важливість аудиту дебіторської заборгованості зумовлена тим, що він сприяє підвищенню прозорості та достовірності фінансової звітності підприємства. Підтверджена інформація про стан дебіторської заборгованості є важливою для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, оскільки вона відображає фінансове здоров'я та платоспроможність підприємства.

Розглянемо особливості проведення незалежного аудиту на ТОВ «РУДОМАЙН». Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», метою аудиту виступає перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання для висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим документам згідно вимог користувачів.

ТОВ «РУДОМАЙН» віднесено до підприємств, які становлять суспільний інтерес. Відповідно до законодавства товариство оприлюднює фінансову звітність (консолідовану фінансову звітність) разом з аудиторським звітом. Фінансова звітність підприємства за 2025 рік підтверджена аудиторським звітом, який було підготовлено ТОВ Аудиторська фірма «АУДИТ-ІНВЕСТ».

Одним із компонентів фінансової звітності є дебіторська заборгованість. Головна мета аудитора на підготовчому етапі це – визначитися з метою та завданнями аудиту дебіторської заборгованості, аудиторським ризиком, аудиторськими процедурами, необхідними аудиторськими доказами, методами аудиту та скласти якісну програму аудиторської перевірки.

Взявши за основу мету аудиту відповідно до законодавства про аудит, можемо констатувати, що метою аудиту розрахунків дебіторської заборгованості є формування та висловлення думки про правдивість представлення в обліку і звітності показників щодо дебіторської заборгованості та відповідність облікового відображення даних розрахунків діючому законодавству України. Основними завданнями проведення аудиту дебіторської заборгованості є:

- ідентифікація наявних сум дебіторської заборгованості;
- перевірка документального супроводження первинної ланки реалізації продукції (товарів), виконання робіт, надання послуг з метою підтвердження фактів виникнення дебіторської заборгованості;
- перевірка дотримання правильності процедур відображення дебіторської заборгованості на відповідних рахунках бухгалтерського обліку;
- підтвердження якісного функціонування механізму своєчасного погашення дебіторської заборгованості підприємством;
- аналіз оформлення і облікового відображення фактів пред'явлення претензій;
- перевірка фактів наявності простроченої дебіторської заборгованості;
- дослідження послідовності списання заборгованості, термін погашення якої вже минув;
- перевірка представлення дебіторської заборгованості в залежності від прийнятого способу визначення продажу, способів та видів реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;
- дослідження правильності та обґрунтованості списання заборгованості суб'єктом господарювання [15].

На підготовчому етапі аудитор проводить знайомство з бізнесом клієнта, управлінським персоналом, отримує загальну інформацію про організацію бухгалтерського обліку, обсяги реалізації та суму дебіторської заборгованості, знайомиться з результатами попередніх перевірок, обліковою політикою

суб'єкта господарювання, оцінює систему внутрішнього контролю, визначає, які документи та інформація йому необхідні для якісного проведення аудиту.

У МСА підкреслюється необхідність для аудитора мати такий рівень знань про бізнес клієнта, який дасть змогу йому спланувати і провести аудит відповідно до міжнародних аудиторських стандартів. Такий рівень знань забезпечить аудитору розуміння подій, що виникають, а отже і якісну перевірку фінансової звітності. Інформація про бізнес клієнта сприяє правильному визначенню напрямків аудиту, під час вивчення яких можуть бути потрібні спеціальні дослідження. Це допомагає оцінити умови, в яких відбувається отримання, обробка і зберігання бухгалтерської інформації за завершеними операціями клієнта. Знання бізнесу клієнта дає можливість визначити обґрунтованість оцінок. Наприклад, оцінку вартості інвестицій, резерви за сумнівними боргами та інших не менш важливих сторін діяльності підприємства.

Для досягнення впевненості аудитору необхідно визначити методику організації аудиторської перевірки та отримати достатні аудиторські докази. Методика організації передбачає документальне оформлення процесу аудиторської перевірки. Отже, документальне оформлення аудиторської перевірки є незаперечливим фактом, що підтверджується й наявністю спеціального МСА 230 «Документація». Важливого значення набуває визначення та класифікація документації для організації перевірки.

Відповідно до МСА основне призначення документування:

- планування аудиторської перевірки;
- здійснення аудиторської перевірки;
- перевірка здійснених аудиторських процедур;
- відображення аудиторських доказів, отриманих у ході перевірки;
- є підставою для висловлення думки аудитора про достовірність інформації.

Організація документального забезпечення планування, здійснення аудиторської перевірки, оформлення її результатів проводиться як зовнішнім, так і внутрішнім аудитом (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Документування процесу зовнішнього аудиту

Етап аудиторської перевірки	Документи
Підготовчий	Лист-пропозиція на проведення аудиту. Довідка-аналіз бізнесу клієнта, доцільність укладання договору. Лист-згода на проведення аудиту. Договір на проведення аудиту. Договір на залучення експертів. Загальний план аудиту. Тест оцінки системи внутрішнього контролю бухгалтерського обліку. Програма аудиту.
Етап фактичної перевірки	Робочі документи аудитора
Основний етап	Робочі документи на аудиторські процедури відповідно до програми. Висновки експертів
Заключний	Підсумкові документи. Аудиторський звіт. Акт наданих послуг

Джерело:[15]

Наведений перелік документів складає дос'є аудиторської перевірки. Основними документами, які оформлюються відповідно до визначеного об'єкту, мети, завдань аудиту є: план аудиту, тест оцінки системи внутрішнього контролю, Програма аудиту, робочі документи аудитора.

Слід зазначити, що типові форми зазначених документів на законодавчому рівні не встановлені, а аудитори вважають їх своїм «ноу-хау», своєю власністю, які розробляються відповідно до професійних знань, набутого практичного досвіду.

Одержавши в процесі попереднього планування дані про підприємство, аудитор приступає до розробки загального плану аудиту (табл. 2.2).

План аудиту є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт на основних етапах аудиту і строків їх виконання із зазначенням джерел інформації [31]. Аудит дебіторської заборгованості підприємства рекомендується проводити в кілька етапів. Після складання плану аудиторської перевірки складається програма аудиту дебіторської заборгованості. Аудиторська програма розробляється з моменту конкретизації

загального плану аудиту відповідно до МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності».

Таблиця 2.2

Загальний план для проведення аудиту дебіторської заборгованості

№	Етапи аудиту	Аудиторські процедури	Термін аудиту	ПІБ виконавця
1.	Підготовчий	Знайомство з підприємством клієнта, оцінка системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, визначення аудиторського ризику, суттєвості, планування аудиту дебіторської заборгованості	01.04.-02.04.2026	Аудитор Помічник аудитора
2.	Основний	Звірка залишку заборгованості за даними Головної книги з залишками в облікових регістрах	02.04.2026	Аудитор Помічник аудитора
		Перевірка наявності актів звірки і їх відповідності даним аналітичного і синтетичного обліку	03.04.2026	
		Перевірка результатів проведення інвентаризації дебіторської заборгованості	04.04.2026	
		Перевірка правильності нарахування резервів сумнівних боргів	05.04.2026	
		Перевірка кореспонденції рахунків по створенню резерву та списанню сумнівної заборгованості	06.04.2026	
		Перевірка відповідності залишку по рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» даним Балансу	07.04.2026	
		Перевірка джерела списання безнадійної заборгованості	08.04.2026	
		Звірка списання безнадійної заборгованості з обліком на за балансовому рахунку	09.04.2026	
		Перевірка іншої дебіторської заборгованості	10.04.2026	
		Аудиторська правильність операцій у фінансовій звітності	11.04.2026	
3.	Заключний	Підготовка аудиторського висновку та складання аудиторського звіту	12.04.2026	Аудитор

Джерело: [31]

Програма аудиту містить перелік питань за окремими темами, видами і напрямками очікуваних робіт, що підлягають перевірці, час проведення, види аудиторських процедур (за який період часу слід перевіряти, спосіб контролю). В програму аудиту дебіторської заборгованості можуть бути включені питання: перевірка критеріїв оцінки та визнання дебіторської заборгованості; нарахування резерву сумнівних боргів відповідно до облікової політики; перевірка правильності відображення дебіторської заборгованості від реалізації продукції (робіт, послуг та товарів); перевірка правильності

кореспонденції і відображення операцій з обліку дебіторської заборгованості; відображення результатів операцій з дебіторською заборгованістю в регістрах обліку і формах звітності та інші. При проведенні перевірки в умовах комп'ютерної обробки даних аудитор повинен з'ясовувати питання про технічне, програмне і математичне забезпечення комп'ютерів, а також системи обробки інформації.

Аудитор повинен узгодити з керівником можливість залучення незалежного експерта з метою вивчення комп'ютерної системи підприємства, а також способів перевірки з використанням системи комп'ютерної обробки даних. Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, аудиторська перевірка складається з окремих послідовних етапів.

Контроль якості аудиту дебіторської заборгованості забезпечується аудиторськими процедурами, метою яких є перевірка тверджень управлінського персоналу щодо достовірності бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності[12]. Якісні аспекти перевірки, які відповідають твердженням висловленим у фінансовій звітності, згідно МСА це:

- реальність (існування) - дебіторська заборгованість існує на конкретну дату;
- права та зобов'язання - дебіторська заборгованість належить суб'єкту господарювання на конкретну дату;
- наявність - операція або подія, яка стосується дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання відбулася протягом звітного періоду;
- повнота - відсутність необлікованої дебіторської заборгованості, а також нерозкритої про неї інформації;
- оцінка вартості - дебіторська заборгованість оцінюється у бухгалтерському обліку при її надходженні та на дату звітності;
- вимірювання - операції з дебіторською заборгованістю відображені за належною сумою;

– подання та розкриття інформації - інформація про дебіторську заборгованість розкрита, класифікована та описана згідно із вимогами чинного законодавства.

Програма аудиту дебіторської заборгованості представлена у дод.Ж. Наявність програми, крім того, забезпечує контроль за своєчасним і якісним використанням аудиторських процедур.

Сучасний аудит передбачає обов'язкове вивчення системи внутрішнього контролю та визначенню ризиків. У МСА 400 «Оцінка ризиків та внутрішній контроль» визначено, що аудитор повинен достатньо розуміти системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, щоб спланувати аудиторську перевірку й розробити ефективний аудиторський підхід, також повинен використовувати своє професійне судження для оцінки аудиторського ризику і для розробки аудиторських процедур, щоб забезпечити зменшення цього ризику до допустимо низького рівня. Такий підхід дає можливість раціонально організувати процес перевірки, забезпечує здобуття кращих результатів при найменш можливому рівні витрат. З метою встановлення якості стану внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, як правило, аудитор вдається до опитування, що дозволяє у досить короткий термін скласти перше враження та оцінити загальний стан обліку операцій, найбільш вразливі місця в системі обліку розрахунків і визначити подальший напрямок перевірки. Тест аудитора для перевірки стану системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості наведено в додатку 3.

Важливу роль відіграє оцінка аудиторського ризику при перевірці дебіторської заборгованості, тобто необхідно визначити рівень ймовірності того, що суттєво викривлена інформація, яка є в обліку дебіторської заборгованості може бути не виявлена та вплине на достовірність фінансової звітності і результати фінансового стану суб'єкта господарювання.

Для проведення аудиту використовуються конкретні спеціалізовані методичні прийоми, за допомогою яких аудитор втручається в господарську

діяльність підприємства, детально розкриває їх ділянки, стадії і процеси. Основні прийоми для розкриття об'єкту аудиту – дебіторська заборгованість, наведена рисунком 2.1.

Рис. 2.1 Прийоми аудиту дебіторської заборгованості

Джерело:[19, 42]

Отримані результати кожного з прийомів аудиту між собою зіставляються і узагальнюються та свідчать про реалізацію цілей – встановлення достовірності, відповідності, точності та законності при розрахунках з дебіторами.

Основними джерелами інформації для здійснення аудиту дебіторської заборгованості є первинні документи, реєстри аналітичного та синтетичного обліку розрахунків підприємства, Головна книга, форми фінансової звітності ф.1 «Баланс(Звіт про фінансовий стан)», ф.5 «Примітки до річної фінансової звітності».

2.2. Аналітичні процедури в аудиті дебіторської заборгованості

У практиці незалежного аудиту дослідження дебіторської заборгованості є одним із найбільш ризикових і водночас інформативних

сегментів перевірки. Звіт незалежного аудитора ТОВ АФ «Аудит-Інвест» за 2025 рік щодо ТОВ «РУДОМАЙН» містить модифіковану думку із застереженням. Це застереження безпосередньо пов'язане з суттєвими викривленнями в оцінці та відображенні дебіторської заборгованості, що робить проведення всебічного аналізу заборгованості критично важливим для оцінки реального фінансового стану підприємства.

Методологія проведення аналітичних процедур під час аудиту дебіторської заборгованості базується на розкритті трьох послідовних рівнів взаємозв'язку:

- поточний стан, якісний склад і структура дебіторської заборгованості за звітний період;
- загальні вектори та темпи зміни обсягу заборгованості у зіставленні з фінансовими результатами та грошовими потоками;
- ефективність раніше прийнятих управлінських рішень щодо кредитної політики.

Такий підхід дозволяє зовнішнім користувачам звітності (інвесторам, кредиторам, державним органам) не тільки зафіксувати балансові показники на звітну дату, а й оцінити реальну якість прибутку, виявити приховані касові розриви та спрогнозувати платоспроможність суб'єкта господарювання на майбутній період.

У випадку ТОВ «РУДОМАЙН» у 2025 році спостерігається значне розходження між номінально успішними фінансовими результатами (отримання чистого прибутку після глибокого збитку у 2024 році) та фактичним станом ліквідності, що було зумовлено саме імобілізацією оборотного капіталу в проблемних розрахунках з контрагентами.

Згідно з Міжнародним стандартом аудиту 320 (МСА 520) «Аналітичні процедури», аудитор зобов'язаний оцінити фінансову інформацію на основі дослідження очікуваних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими показниками. Аналітичні процедури по суті виконують функції оцінки ризиків

суттєвого викривлення звітності, виявлення аномальних відхилень, які потребують детальних тестів, а також підтвердження облікової політики.

Першим етапом аудиторського аналізу є вертикальний та горизонтальний аналіз оборотних активів з метою визначення ступеня відвернення капіталу у розрахунки (табл. 2.3). Для дослідження використано офіційні звітні дані підприємства за 2024-2025 роки. (додаток В)

Таблиця 2.3

**Структурно-динамічні показники поточних активів
ТОВ «РУДОМАЙН» за 2024-2025 роки**

Елемент оборотних активів	2024 рік	Частка в оборотних активах, %	2025 рік	Частка в оборотних активах, %	Абсолютна зміна, тис. грн	Темп зміни, %	Зміна частки, в.п.
Запаси	461915	28,85	359041	18,73	-102874,0	-22,27	-10,12
ДЗ за товари, роботи, послуги (чиста)	762505	47,62	1092697	57,0	+330192,0	+43,3	+9,38
ДЗ за виданими авансами	9089	0,57	54816	2,86	+45727,0	+503,1	+2,29
ДЗ за розрахунками з бюджетом	39248	2,45	86291	4,5	+47043,0	+119,86	+2,05
Інша поточна дебіторська заборгованість	286743	17,91	322070	16,8	+35327,0	+12,32	-1,11
Гроші та їх еквіваленти	35125	2,19	1112	0,06	-34013,0	-96,83	-2,13
Витрати майбутніх періодів та інші активи	2720	0,41	979	0,06	-5299,0	-81,48	-0,35
Усього оборотних активів (Розділ II)	1601128	100,0	1917231	100,0	+316103,0	+19,74	—

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

ТОВ «РУДОМАЙН»

Горизонтальний аналіз свідчить про загальне зростання оборотних активів підприємства на 19,74% (або на 316 103 тис. грн). Проте внутрішні структурні зрушення демонструють загрозові тенденції для фінансової

стійкості. Сумарна питома вага всіх видів дебіторської заборгованості (рядки 1125, 1130, 1135, 1155) у загальному обсязі поточних активів зросла з 68,55% (1097585 тис. грн) 2024 році до рекордних 81,15% (1555874,0 тис. грн) у 2025 році. Це вказує на те, що практично весь оборотний капітал підприємства виявився заблокованим у розрахунках.

Особливе занепокоєння викликає динаміка чистої заборгованості за товари, роботи та послуги, частка якої зросла на 9,38 відсоткових пунктів і досягла 57,0% від усіх оборотних коштів. Натомість запаси компанії скоротилися на 22,27%, а найліквідніша частина активів - грошові кошти - була практично повністю вимита з балансу, знизившись на 96,83% (1112,0 до тис. грн).

Цей процес супроводжувався глибоким дефіцитом чистого грошового потоку від операційної діяльності, який у 2025 році став від'ємним і становив 23157,0 тис. грн порівняно з позитивним значенням +301425,0 тис. грн у 2024 році. Таким чином, стрімке зростання заборгованості позбавило підприємство вільної ліквідності, змусивши його залучати банківські овердрафти, обсяг яких зріс у 2,36 (до 28351,0 тис. грн), та накопичувати прострочені зобов'язання перед постачальниками.

Для визначення швидкості трансформації дебіторської заборгованості у реальні грошові кошти розраховується комплекс показників ділової активності. Розрахунки проводяться за двома підходами:

- Нетто-підхід - на основі балансової вартості за мінусом офіційно сформованого резерву ОКЗ (рядок 1125);
- Брутто-підхід - на основі первісної вартості заборгованості до вирахування резервів.

Базою для розрахунків є сума чистого доходу від реалізації за 2025 рік, що становить 2990825,0 тис. грн. Середній залишок дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями та замовниками за 2025 рік визначається як середня арифметична величин на початок і кінець періоду:

ДЗ_сер_нетто	=	$\frac{762505 + 1092697}{2}$	= 927601,0 тис.грн.	(2.1)
--------------	---	------------------------------	---------------------	-------

ДЗ_сер_брутто	=	$\frac{(762505 + 92293) + (1092697 + 90729)}{2}$	= 1019112,0 тис.грн.	(2.2)
---------------	---	--	----------------------	-------

1. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості

Показник характеризує швидкість обороту заборгованості протягом звітного року :

К_одз	=	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{ДтЗ середня}}$	(2.3)
-------	---	---	-------

Розрахунок за нетто-заборгованістю:

К_одз_нетто	=	$\frac{2990825,0}{927601}$	= 3,22 обороти	(2.4)
-------------	---	----------------------------	----------------	-------

Розрахунок за брутто-заборгованістю:

К_одз_брутто	=	$\frac{2990825,0}{1019112,0}$	= 2,93 обороти	(2.5)
--------------	---	-------------------------------	----------------	-------

2. Період погашення дебіторської заборгованості на кінець року

Показник оцінює швидкість розрахунків покупців на основі фінального стану активів у балансі на кінець звітного періоду :

ТПОГ	=	$\frac{\text{ДЗ кін} \times 365}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	(2.6)
------	---	---	-------

Розрахунок за нетто-заборгованістю:

ТПОГ_нетто	=	$\frac{1092697 \times 365}{2990825}$	= 133,36 дня	(2.7)
------------	---	--------------------------------------	--------------	-------

Розрахунок за брутто-заборгованістю:

ТПОГ_брутто	=	$\frac{1183426 \times 365}{2990825}$	= 144,43 дня	(2.8)
-------------	---	--------------------------------------	--------------	-------

3. Середній період інкасації дебіторської заборгованості:

Показник відображає середню тривалість відстрочки платежу, яка фактично надавалася покупцям протягом звітного року :

Тінк	=	$\frac{365}{K_{\text{одз}}}$	(2.9)
------	---	------------------------------	-------

Розрахунок за нетто-заборгованістю:

Тінк_нетто	=	$\frac{365}{3,22}$	= 113,35 дня	(2.10)
------------	---	--------------------	--------------	--------

Розрахунок за брутто-заборгованістю:

Тінк_брутто	=	$\frac{365}{2,93}$	= 124,57 дня	(2.11)
-------------	---	--------------------	--------------	--------

Узагальнимо результати розрахунків у таблиці 2.4.

За результатами аналізу ділової активності ТОВ «РУДОМАН» за 2025 рік встановлено незадовільний стан розрахунків з покупцями та замовниками. Розрахунки як за нетто, так і за брутто-підходом свідчать про критичне уповільнення швидкості трансформації дебіторської заборгованості у грошові кошти, що має суттєве значення для аудиторської оцінки фінансового стану підприємства.

Таблиця 2.4

Порівняльний аналіз показників ділової активності

ТОВ «РУДОМАЙН» за 2025 рік

Показник ділової активності	За нетто-заборгованістю (офіційні дані балансу)	За брутто-заборгованістю (первісна сума вимог)	Середньогалузеві орієнтири (норма)
Коефіцієнт оборотності (K одз), оборотів	3,22	2,93	від 4 до 12
Період погашення на кінець року (T пог), днів	133,36	144,43	від 30 до 60 днів
Середній період інкасації (DSO) (T інк), днів	113,35	124,57	від 30 до 60 днів

Джерело: узагальнено за розрахунками

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (3,22 за нетто-підходом та 2,93 за бруто-підходом) суттєво відстає від нормативних значень (4-12 оборотів). У контексті аудиту це свідчить про високий ризик неплатоспроможності окремих дебіторів та необхідність проведення глибшої перевірки реальності активів. Середній період інкасації, що становить від 113 до 124 днів при нормативі 30-60 днів, вказує на ймовірну наявність значної частки простроченої заборгованості. В аудиторській практиці це вимагає перевірки обґрунтованості нарахування резерву сумнівних боргів та оцінки того, чи не є заборгованість безнадійною, оскільки її тривале перебування у балансі без належного коригування може призводити до завищення фінансових результатів та вартості активів підприємства.

Суттєва розбіжність між показниками нетто та бруто підтверджує доцільність використання аудитором процедур тестування (у вікової структури заборгованості та відповідності первинним документам).

Поточна ситуація вказує на потребу в аудиті ефективності внутрішнього контролю за дебіторською заборгованістю. Зокрема, існують підстави для висновку про слабкість поточної кредитної політики, що створює ризики для фінансової стійкості компанії. Для мінімізації аудиторських ризиків керівництву необхідно впровадити дієві заходи моніторингу, посилити претензійно-позовну роботу та забезпечити більш суворий контроль за дотриманням договірних зобов'язань контрагентами. Загалом, отримані дані свідчать про необхідність перегляду облікової політики щодо формування резервів та посилення аудиторського нагляду за якістю дебіторської заборгованості для запобігання майбутнім збиткам.

2.3. Методика аудиту дебіторської заборгованості

Важливим етапом на шляху успішного проведення аудиторської перевірки стану дебіторської заборгованості та підготовки достовірного висновку про стан його господарства є перевірка наявності та аналіз

формування облікової політики підприємства, а саме моменти, що стосуються обліку дебіторської заборгованості. Основним документом для такої перевірки є Наказ про облікову політику ТОВ «РУДОМАЙН». Цей внутрішній регламент складений на основі нормативно-правових актів України, основними з яких є: ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»; НП(С)БО № 15 «Дохід»; НП(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість».

Провівши перевірку наказу, можна стверджувати, що цей документ регламентує основні положення щодо дебіторської заборгованості; розкриває умови, при яких може бути визначена дебіторська заборгованість. Форма та реквізити наказу повністю відповідають вимогам, які встановлені законодавством України.

Перевірка дебіторської заборгованості повинна відбуватися за класифікаційними групами дебіторської заборгованості. Так як кількість аудиторських процедур повинна бути оптимальною, нема потреби перевіряти всі операції з обліку дебіторської заборгованості. Бажано обирати тільки ті аудиторські процедури, які мають контрольне значення, взаємопов'язані.

У зв'язку зі значною кількістю об'єктів аудиту дебіторської заборгованості аудитору необхідно використовувати метод стратифікації, тобто поділити всю сукупність на дрібніші підсукупності, кожна з яких має власну характеристику. У нашому випадку у ролі підсукупностей може бути кожен балансовий рахунок, який узагальнює інформацію з відповідних рахунків. Поширеними операціями на підприємстві є операції, які приводять до виникнення дебіторській заборгованості покупців та замовників, підзвітних осіб, за отриманими авансами, за позиками та ін. дебіторів.

Аудит дебіторської заборгованості доцільно проводити з використанням прийомів фактичного та документального контролю.

Етап фактичної перевірки аудиту дебіторської заборгованості розпочинають з її інвентаризації. Мета на цьому етапі це встановлення існування (реальності) залишків дебіторської заборгованості на відповідних субрахунках обліку на підставі первинних та облікових документів. При цьому

застосовують метод зустрічної перевірки, який використовується аудитором для достовірності та повноти перевірки залишків розрахунків з покупцями та замовниками, розрахунків за виданими авансами, розрахунків з іншими дебіторами. Така перевірка підтверджує якісні аспекти тверджень про права та зобов'язання, тобто встановлює, що дебіторська заборгованість належить суб'єкту господарювання на конкретну дату. Якість аудиторських процедур на фактичному етапі зменшує аудиторських ризик можливого викривлення інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності, надає впевненості аудитору в подальшому якісному проведенні аудиту дебіторської заборгованості.

Вважається, що аудитор найбільше довіряє власноручно зібраній інформації, далі – доказам, що надійшли із зовнішніх джерел, від третіх незацікавлених осіб (постачальників, покупців, клієнтів), у тому числі ці докази можуть бути отримані за допомогою процедур прямого підтвердження; останнє місце займає інформація, надана підприємством-клієнтом. Отже, аудитор віддаватиме перевагу даним, отриманим від третіх осіб, а не за даними підприємства-клієнта.

У разі коли аудитор приймає рішення щодо застосування запиту для підтвердження сум заборгованості він повідомляє про це керівника підприємства. Аудитор визначає вид та форму запитів, складає їх і передає керівництву підприємства-клієнта для підписання. Аудитор зобов'язаний простежити, щоб зміст запитів не було змінено, а також щоб в інформації, яку вони містять, не було помилок. Керівник підприємства повинен підписати запит незалежно від його виду та форми складання. Якщо керівництво підприємства відкрито заперечує або чинить перешкоди щодо розсилання запитів, то аудитору слід:

- або провести перевірку даної сфери діяльності підприємства так, щоб він зміг отримати необхідні докази рівноцінні за своїм значенням доказам, які могли б бути отримані шляхом запиту-підтвердження;

– або зробити відповідні висновки у зв'язку із обмеженням у наданні інформації з вини керівництва підприємства (у цьому випадку залежно від суттєвості впливу такого обмеження аудитор може дати умовно-позитивний висновок або відмовитись від висновку через обмеження обсягу своєї роботи).

Як правило, керівник підприємства дає згоду на розсилання запитів замовникам. Самі листи-запити можуть бути підготовлені персоналом підприємства або аудитором. Після отримання підтверджень аудитор узагальнює результати проведених процедур у спеціальному робочому документі (табл.2.5).

Документальну перевірку розрахункових операцій проводять у такій послідовності:

- перевіряється достовірність та правильність оформлення первинних документів, які складаються при реалізації продукції;
- за даними аналітичного обліку виявляють суми дебіторської заборгованості;
- звіряють залишок заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах і з актами взаємозвіряння розрахунків з покупцями;
- перевіряють записи з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для цих записів.

Таку перевірку потрібно проводити за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками.

- перевіряють законність проведених операцій щодо кожної суми заборгованості.

Розглядаючи структуру документообігу на підприємстві, слід зауважити, що документальне оформлення процесу виникнення дебіторської заборгованості є досить складним і має певні відмінності. Саме тому, аудитор

повинен ретельно дослідити кожен первинний документ, визначити достовірність даних та правильність його оформлення.

При аудиті дебіторської заборгованості замовників перевірці підлягають наступні документи (табл.2.6).

Таблиця 2.6

**Склад первинних документів з обліку дебіторської заборгованості
покупців, що підлягають перевірці**

Шифр та назва рахунку	Первинні документи, що перевіряються
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	Накладна, рахунок-фактура, рахунок, акт прийнятих робіт (послуг), податкові накладні, виписки банку Комерційні документи (рахунки-фактури – <i>invoice</i>), транспортні накладні (<i>СМК</i> – залізнична накладна, авізо, накладна, коносамент, товарно-транспортна накладна, пакувальні листи), платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на розрахунки митних установ

Джерело: [19]

Аудит документального оформлення проводиться за наступними напрямками: наявність документу, відповідність законодавству, достовірність даних, правильність розрахунків, повнота розрахунків, додержання форми та реквізитів документу.

У процесі підтвердження дебіторської заборгованості на підставі первинних документів особливе значення має перевірка повноважень особи, що їх підписує, адже саме це визначає юридичну чинність зобов'язань та обґрунтованість активу. Для підтвердження, що особа має право підписувати первинні документи, потрібно перевірити джерела інформації, як це зображено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Джерела інформації, що засвідчують правомірність відповідальної
особи до підписання первинного документу**

№	Джерело інформації	Вид інформації
1.	Статут підприємства	Визначає, хто має право діяти від імені компанії без довіреності (зазвичай директор).

2.	Наказ про призначення	Підтверджує, що особа офіційно займає відповідну посаду.
3.	Довіреність	Якщо особа не є керівником, вона повинна мати довіреність на підписання документів.
4.	Посадова інструкція	Визначає обов'язки працівника та його повноваження.
5.	Витяг з ЄДР	Містить інформацію про керівника та можливі обмеження його повноважень
6.	Підписані договори розпорядження	Можуть містити інформацію про уповноважених осіб.

Джерело: сформовано автором на основі [19]

Сформуємо алгоритм перевірки повноважень відповідальної особи:

1. Перевірити ЄДР : через Єдиний державний реєстр перевірити, хто має право підпису від імені підприємства. Якщо особа відсутня у витягу як керівник, переходити до наступного кроку.

2. Запросити копію довіреності. Якщо документ підписано не керівником, необхідно отримати нотаріально засвідчену довіреність підприємства або довіреність, підписану директором. Перевірити, чи не минув строк дії довіреності.

3. Переконатися у відповідності посадової інструкції. Якщо особа є працівником підприємства, її посадові обов'язки мають включати право підпису первинних документів.

4. Переглянути договірні умови. У деяких договорах може бути зазначено, хто саме має право підписувати акти, накладні тощо.

5. Перевірити підпис та печатку. Якщо використовується електронний підпис, перевірити його сертифікат (через програму перевірки КЕП). Якщо документ паперовий, перевірити, чи підпис відповідає зразку у внутрішніх документах компанії.

Запропонований алгоритм охоплює ключові етапи такої перевірки: від ідентифікації особи через ЄДР і наявності довіреності – до звірки із посадовими інструкціями, умовами договору та автентичністю підпису. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики визнання заборгованості недійсною в разі судового спору, а також забезпечує високу доказову силу дебіторського активу в системі стратегічного управління підприємством. інформацію про

алгоритм перевірки відповідальної особи для засвідчення первинного документу узагальнено рисунком 2.2.

Оцінюючи повноту інформації щодо дебіторської заборгованості за продукцію (роботи, послуги) потрібно впевнитись, чи всі рахунки замовникам були зареєстровані, занесені в книгу (журнал) продаж та чи всі роботи, які були виконані до кінця року, були віднесені до реалізованих, а ті що не були оплачені, показані як дебіторська заборгованість. За певних умов існує ймовірність, що частина таких робіт може бути віднесена до іншого звітного періоду.

Одним з найважливіших етапів аудиту є перевірка відповідності даних первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості покупців за процесом реалізації. Аналітичний облік реалізації продукції у вартісному вираженні ведеться у оборотних відомостях реалізації продукції та книзі обліку відвантаженої продукції. В процесі аудиторської перевірки аудитор контролює, щоб бухгалтерський облік вказаних операцій здійснювався за кожним окремим первинним документом із зазначенням реквізитів документу в окремому рядку, за яким надалі вказується сума оплати або списання. Нарівні із сумами, вказаними в первинних документах, записуються і кількісні дані про реалізовані обсяги. В результаті загальна сума відвантаженої продукції за первинними документами переносяться в реєстри аналітичного обліку, тобто в відомості і відображаються як роботи, що реалізовані у звітному періоді.

При аудиті розрахункових операцій дієвим методом виступає застосування тестів відсікання. При застосуванні цього методу аудитор підтверджує не тільки реальність заборгованості, але й своєчасність її відображення. Тести відсікання полягають у перевірці операцій по одержанню робіт у період перед датою балансу і після неї. Необхідно провести звірку дат, зазначених у документах на одержання та у регістрах бухгалтерського обліку.

Процес аудиту завершується перевіркою отримання коштів від покупців. Тому, в полі зору аудитора дебіторська заборгованість простежується до погашення в межах періоду, що перевіряється.

Як відмічено аудитором, для проведення внутрішнього аналізу і контролю своєчасності розрахунків покупців/замовників та стягнення своєчасно несплачених сум на підприємстві приділяється серйозна увага аналітичному обліку заборгованості, який ведеться не тільки за кожним підприємством-покупцем, але й за видами заборгованостей, термінами їх виникнення і формами погашення, а також за відповідними договорами, що дозволяє вчасно уникати проблем. Наведені дані представлені у відомостях, достатні для контролю аудитором за рухом реалізованої продукції та розрахунками із покупцями. Аудитором проведено аналіз дебіторської заборгованості за основною діяльністю за кредитною якістю (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз дебіторської заборгованості за кредитною якістю

Термін	Станом на 31.12.2025р
0-60 днів	544772
60-90 днів	207969
90-120 днів	260200
Більше 120 днів	170442
Разом:	1183383

Джерело: сформовано за обліковими даними підприємства

Під час аудиту розрахунків з підзвітними особами перевіряється своєчасність і правильність звітності підзвітних осіб, порядок видачі авансів, законність і доцільність використання підзвітних сум.

Об'єктом аудиту операцій з підзвітними сумами є авансові звіти, додані до них підтверджувальні документи – рахунки, чеки, посвідчення про відрядження, квитки на проїзд, акти та інші підтверджуючі документи, накази, розпорядчі документи, а також бухгалтерські записи за рахунком 37 «Розрахунки з різними дебіторами» на субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» у Головній книзі та у відповідних журналах.

Під час аудиту розрахунків з підзвітними особами в наведеній вище послідовності перевіряється:

- сума залишків на субрахунку 372, яка зіставляється з даними аналітичного обліку, при цьому звертається увага на своєчасність розрахунків з підзвітними особами, своєчасність внесення в касу залишків підзвітних сум та правильність відображення їх у національній та іноземній валютах;
- чи немає простроченої заборгованості за підзвітними сумами у працівників, які звільнилися з підприємства;
- правильність та своєчасність складання авансових звітів;
- чи не мали місце випадки видачі в підзвіт коштів за наявності залишків підзвітних сум або несвоєчасне звітування про використані кошти;
- своєчасність повернення в касу залишків підзвітних сум, а також своєчасність утримання несвоєчасно зданих сум в іноземній валюті – в трикратному розмірі;
- чи не допускалися випадки передання підзвітних сум від однієї особи до іншої;
- правильність оформлення документів на відрядження;
- законність, доцільність та обґрунтування витрат на відрядження, а також відображення їх у бухгалтерському обліку за наявністю рішення або наказу керівництва;
- правильність відображення розрахунків з підзвітними особами в бухгалтерському обліку.

При перевірці іншої дебіторської заборгованості вивчають основні операції по розрахунках з працівниками і службовцями з отриманих позик, по депонентських сумах, з різними підприємствами та операції некомерційного характеру. Під час перевірки розрахунків за претензіями необхідно звернути увагу на:

- обґрунтованість, своєчасність та правильність оформлення претензійних документів. Під виглядом пред'явлення претензії можуть бути приховані факти присвоєння посадовими особами товарів, або недотримання

строків пред'явлення претензії може бути використано для приховування фактів крадіжок матеріальних та інших запасів;

- правильність складання кореспонденції рахунків;
- правильність ведення аналітичного обліку в розрізі кожної пред'явленої претензії постачальниками тощо;
- відповідність даних аналітичного обліку записам в оборотній відомості (журналі, відомості), Головній книзі, балансі.

Під час перевірки записів в облікових регістрах і документах по розрахунках з дебіторами слід перевірити обґрунтованість списання дебіторської заборгованості на витрати. Для цього кожен суму, списану на витрати, перевіряють за первинними документами, встановлюють осіб, винних у виникненні заборгованості і пропуску позовної давності. Також встановлюють, хто з посадових осіб винен у необґрунтованому або неправильному оформленні.

Після перевірки стану первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості на підприємстві за 2025 рік аудитор підтверджує статті у балансі (таблиця 2.9).

Отже, стан дебіторської заборгованості на кінець року у статях форми № 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)» відображено в повному обсязі; суттєвих порушень та відхилень не виявлено.

2.4. Узагальнення результатів аудиту

Як зазначено в Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» аудиторський звіт – документ, підготовлений суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту (надалі МСА) та вимог цього Закону про аудит за результатами аудиту фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності, комбінованої фінансової звітності). Аудиторський звіт може бути складений в паперовій формі (щодо фінансової звітності, складеної в паперовій формі) та електронній формах (щодо фінансової звітності, складеної в електронній формі).

Законодавець визначає, що аудиторський звіт передбачає надання впевненості користувачам шляхом висловлення незалежної думки аудитора про відповідність в усіх суттєвих аспектах фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) або іншим вимогам.

Послідовність викладення інформації в звіті аудитора наводиться відповідно до МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності» й МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора». Це підвищує у користувачів фінансової звітності ступінь довіри до самої фінансової звітності стосовно якої він складається, до інших вимог дотримання інших законодавчих й нормативних актів та до самого звіту аудитора. Він допомагає поліпшити розуміння фінансової звітності користувачами та виявити незвичайні чинники й обставини, якщо такі мають місце.

Для того щоб звіт аудитора був зрозумілим користувачам фінансової звітності, зокрема і на глобальному рівні, він має бути складений у наступній послідовності розділів (МСА 700, пункти 21-49) (Додаток К)

Подання та оприлюднення фінансової звітності також розглядатиметься в рамках цієї теми та буде викладено в заключній статті.

Інформація в аудиторському звіті має складатися з наступного:

1. *Назва.* Має чітко вказувати на те, що це є звіт незалежного аудитора і відрізняє звіт незалежного аудитора від звітів, оприлюднених іншими особами.

2. *Адресат.* Як правило, звіт адресується тим, для кого він був складений. В наших реаліях це акціонери, учасники товариства чи власники приватних підприємств, наглядові органи та управлінський персонал Компанії, щодо фінансової звітності якої проводився аудит.

1. Звіт щодо аудиту фінансової звітності

3. *Думка аудитора.* Звіт має містити думку аудитора та вказувати суб'єкт господарювання, фінансова звітність якого підлягала аудиту; зазначати, що фінансова звітність підлягала аудиту; вказувати назву кожного фінансового звіту, що входить до складу фінансової звітності; робити посилання на примітки до фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик та вказувати дату або період, за який складено кожен фінансовий звіт, що входить до складу фінансової звітності. Стосовно фінансової звітності, яка не містить суттєвих викривлень та помилок застосовується МСА 700. Стосовно фінансової звітності, яка містить суттєві викривлення чи неможливість отримати аудитором прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі застосовується МСА 705. При цьому розділ матиме відповідну назву: «Думка із застереженням», «Негативна думка» або «Відмова від висловлення думки».

4. *Основа для думки.* В звіті зазначається, що аудит було проведено у відповідності до МСА, міститься посилання на той розділ в звіті аудитора, де викладено відповідальність аудитора відповідно до МСА; міститься твердження, що аудитор є незалежним від суб'єкта господарювання відповідно до застосовних до аудиту етичних вимог, і те, що аудитор виконав інші обов'язки з етики згідно Кодексу етики професійних бухгалтерів та стверджується, що аудитор вважає, що отримані ним аудиторські докази є достатніми та прийнятними для використання їх як основи для висловлення думки аудитора. Ця інформація наводиться також в розділах «Основа для думки з застереженням» та «Негативна думка».

Якщо застосовується розділ «Основа для думки з застереженням» аудитор описує викривлення, які окремо або в сукупності є суттєвими, проте не всеохоплюючими щодо фінансової звітності або аудитор не може отримати прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі для обґрунтування думки, проте доходить висновку, що можливий вплив на фінансову звітність невиявлених викривлень, якщо такі є, може бути суттєвим, проте не всеохоплюючим. При цьому застосовуються вимоги МСА 705.

Якщо застосовується розділ «Негативна думка» аудитор описує викривлення, які взяті окремо або в сукупності, є одночасно суттєвими та всеохоплюючими щодо фінансової звітності. При цьому застосовується вимоги МСА 705.

Якщо застосовується розділ «Відмова від висловлення думки» аудитор описує той факт, що він не може отримати прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі для обґрунтування думки і доходить висновку, що можливий вплив на фінансову звітність невиявлених викривлень, якщо такі є, може бути одночасно суттєвим та всеохоплюючим. Також аудитор повинен відмовитися від висловлення думки, якщо за надзвичайно рідкісних обставин, пов'язаних із численними невизначеностями, аудитор доходить висновку, що, незважаючи на отримання прийнятних аудиторських доказів у достатньому обсязі стосовно кожної з індивідуальних невизначеностей, неможливо сформулювати думку щодо фінансової звітності у зв'язку з потенційною взаємодією невизначеностей та їх можливим кумулятивним впливом на фінансову звітність.

5. Безперервність діяльності. Тут наводиться суттєва невизначеність, яка може ставити під сумнів здатність продовження діяльності Компанії, фінансова звітність якої перевіряється, на безперервній основі у разі наявності такої невизначеності. Це вимагається Законом про аудит та МСА 570. В наших реаліях, під час ведення військових дій на території країни та нестабільної економічної ситуації цей розділ є завжди доречним та актуальним. В ньому, як правило, зазначається про настання суттєвої невизначеності зовнішнього характеру, що стосується наслідків вторгнення російських військ до території України. Остаточне врегулювання питання російської агресії та військового вторгнення до території України не можливо передбачити з достатньою вірогідністю, що може негативно вплинути на економіку України в цілому та операційну діяльність Компанії.

Якщо інформація про суттєву невизначеність належно розкрита у фінансовій звітності (як правило, в примітках до фінансової звітності),

аудитор повинен висловити немодифіковану думку та звіт аудитора повинен містити окремий розділ під заголовком «Суттєва невизначеність, що стосується безперервності діяльності».

Якщо інформація про суттєву невизначеність не розкрита належно у фінансовій звітності, аудитор повинен висловити думку із застереженням або негативну думку у розділі «Основа для думки із застереженням (негативної думки)» звіту аудитора де зазначити, що існує суттєва невизначеність, що може поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі і що фінансова звітність не розкриває належно інформацію про це питання. Звіт незалежного аудитора ТОВ АФ «Аудит-Інвест» за 2025 рік щодо ТОВ «РУДОМАЙН» містить модифіковану думку із застереженням (додаток Л).

Висновки до розділу 2

Аудит дебіторської заборгованості сприяє підвищенню прозорості та достовірності фінансової звітності підприємства. Підтверджена інформація про стан дебіторської заборгованості є важливою для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. ТОВ «РУДОМАЙН» віднесено до підприємств, які становлять суспільний інтерес. Відповідно до законодавства товариство оприлюднює фінансову звітність разом з аудиторським звітом.

Для того щоб аудитор висловив незалежну думку, він повинен одержати гарантію того, що інформація у бухгалтерській документації та інших джерелах інформації достовірна і законна. Для організації аудиторської перевірки визначено документи, які необхідно скласти на кожному етапі аудиторської перевірки.

Наведений перелік документів складає дос'є аудиторської перевірки. Основними документами, які оформлюються відповідно до визначеного об'єкту, мети, завдань аудиту є: план аудиту, тест оцінки системи внутрішнього контролю, Програма аудиту, робочі документи аудитора. Типові форми

зазначених документів на законодавчому рівні не встановлені, а аудитори вважають їх своїм «ноу-хау», своєю власністю, які розробляються відповідно до професійних знань, набутого практичного досвіду. Методичний підхід до проведення аудиту дебіторської заборгованості узагальнено у Програмі аудиту дебіторської заборгованості.

На підготовчому етапі аудитор проводить знайомство з бізнесом клієнта, управлінським персоналом, отримує загальну інформацію про організацію бухгалтерського обліку, обсяги реалізації та суму дебіторської заборгованості, знайомиться з результатами попередніх перевірок, обліковою політикою суб'єкта господарювання, оцінює систему внутрішнього контролю, визначає, які документи та інформація йому необхідні для якісного проведення аудиту.

Звіт незалежного аудитора ТОВ АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» за 2025 рік щодо ТОВ «РУДОМАЙН» містить модифіковану думку із застереженням. Це застереження безпосередньо пов'язане з суттєвими викривленнями в оцінці та відображенні дебіторської заборгованості, що робить проведення всебічного аналізу заборгованості критично важливим для оцінки реального фінансового стану підприємства.

Методика проведення аналітичних процедур під час аудиту дебіторської заборгованості базується на розкритті трьох послідовних рівнів взаємозв'язку:

- поточний стан, якісний склад і структура дебіторської заборгованості за звітний період;
- загальні вектори та темпи зміни обсягу заборгованості у зіставленні з фінансовими результатами та грошовими потоками;
- ефективність раніше прийнятих управлінських рішень щодо кредитної політики.

Такий підхід дозволяє зовнішнім користувачам звітності зафіксувати балансові показники на звітну дату та оцінити реальну якість прибутку та спрогнозувати платоспроможність суб'єкта господарювання на майбутній період.

Отримані дані аналітичних процедур свідчать про необхідність перегляду облікової політики щодо формування резервів та посилення аудиторського нагляду за якістю дебіторської заборгованості для запобігання майбутнім збиткам.

Аудит дебіторської заборгованості представлено з використанням прийомів фактичного та документального контролю. Етап фактичної перевірки аудиту дебіторської заборгованості розпочинають з її інвентаризації. Мета на цьому етапі це встановлення існування (реальності) залишків дебіторської заборгованості на відповідних субрахунках обліку на підставі первинних та облікових документів. При цьому застосований метод зустрічної перевірки, який використовується аудитором для достовірності та повноти перевірки залишків розрахунків з покупцями та замовниками, розрахунків за виданими авансами, розрахунків з іншими дебіторами. Така перевірка підтверджує якісні аспекти тверджень про права та зобов'язання, тобто встановлюю, що дебіторська заборгованість належить суб'єкту господарювання на конкретну дату. Якість аудиторських процедур на фактичному етапі зменшує аудиторських ризик можливого викривлення інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності, надає впевненості аудитору в подальшому якісному проведенні аудиту дебіторської заборгованості.

Документальну перевірку розрахункових операцій проводять у такій послідовності: перевіряється достовірність та правильність оформлення первинних документів, які складаються при реалізації продукції; за даними аналітичного обліку виявляють суми дебіторської заборгованості; звіряють залишок заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах і з актами взаємозвіряння розрахунків з покупцями; перевіряють записи з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для цих записів. Для вирішення поставлених завдань аудиту дебіторської заборгованості складено робочі документи аудитора.

Таку перевірку проводять за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками.

Аудитором досліджено структуру документообігу на підприємстві щодо документального оформлення виникнення дебіторської заборгованості. Аудит документального оформлення проводиться за наступними напрямками: наявність документу, відповідність законодавству, достовірність даних, правильність розрахунків, повнота розрахунків, додержання форми та реквізитів документу.

Особливе значення на підставі первинних документів має перевірка повноважень особи, що їх підписує, адже саме це визначає юридичну чинність зобов'язань та обґрунтованість активу. Для підтвердження, що особа має право підписувати первинні документи сформовано алгоритм перевірки повноважень відповідальної особи.

Після перевірки стану первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості на підприємстві за 2025 рік аудитор підтверджує статті у балансі.

Результати аудиторської перевірки узагальнюються в аудиторському звіті – документ, підготовлений суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту. Послідовність викладення інформації в звіті аудитора наводиться у МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності» й МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора». Це підвищує у користувачів фінансової звітності ступінь довіри до самої фінансової звітності стосовно якої він складається. Він допомагає поліпшити розуміння фінансової звітності користувачами та виявити незвичайні чинники й обставини, якщо такі мають місце.

Звіт незалежного аудитора ТОВ АФ «Аудит-Інвест» за результатами перевірки фінансової звітності ТОВ «РУДОМАЙН» за 2025 рік містить модифіковану думку із застереженням.

ВИСНОВКИ

У процесі діяльності кожного підприємства неминуче виникають зв'язки з різними юридичними та фізичними особами. Наявність у підприємства значних розмірів дебіторської заборгованості знижує ліквідність його активів, негативно впливає на фінансову платоспроможність, а також відволікає зайві грошові кошти. Тому, належна організація обліку дебіторської заборгованості повинна сприяти ефективному управлінню її розмірами і термінами, посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків.

В роботі розглянута економічна сутність дебіторської заборгованості, основні терміни які пов'язані з цим визначенням та класифікацію дебіторської заборгованості за різними ознаками. Так, обов'язковим відповідно до НП(С)БО 1,10 є поділ дебіторської заборгованості залежно від нормального операційного циклу і терміну погашення заборгованості - дебіторська заборгованість довгострокова та короткострокова; за видами залежно від умов (способу) її виникнення та групують у різних рядках форми № 1 «Баланс (Звіт

про фінансовий стан)». За строками платежу дебіторська заборгованість класифікується на відстрочену (строк здійснення обов'язків по якій ще не настав) і прострочену (строк здійснення по якій вже наступив).

З урахуванням тенденцій та проблем, які мають місце в умовах особливого правового режиму науковці пропонують класифікувати дебіторську заборгованість за ознаками: за місцем знаходження дебітора, з урахуванням строків позовної давності, своєчасності погашення.

Методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості в роботі розглядалися з використанням практичних даних ТОВ «РУДОМАЙН» – одного з найбільших підприємств у галузі виробництва залізорудної сировини.

Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості у товаристві сприяє своєчасному та правильному відображенню інформації щодо наявності та руху дебіторської заборгованості та охоплює всі етапи облікового процесу – первинний, аналітичний, синтетичний облік.

ТОВ «РУДОМАЙН» довгі роки співпрацює на території України, СНД та Європи. Дебіторська заборгованість покупців та замовників є наслідком реалізації залізної руди як вітчизняним, так і західним партнерам. За підсумками 2025 року обсяги продажу залізної руди збільшилися на 11% у грошовому вимірнику за показником доходу від реалізації готової продукції. Реалізація продукції проводиться на основі контрактів та первинних документів. Щомісячно для потреб управління формується відомість обліку дебіторської заборгованості.

Для проведення внутрішнього контролю своєчасності розрахунків покупців та стягнення своєчасно несплачених сум у товаристві приділяється увага аналітичному обліку заборгованості термінами їх виникнення (заборгованість до 3 місяців; від 3 до 6; від 6 до 12; більше 12 місяців) і формами погашення, а також за відповідними договорами, що дозволяє вчасно уникати проблем. Сформовані дані у регістрах обліку з використанням управлінської інформаційної системи достатні для контролю за рухом відвантаженої продукції та розрахунками з покупцями.

В умовах воєнного стану, що триває в Україні, ТОВ «РУДОМАЙН» стикається з підвищеним ризиком виникнення простроченої дебіторської заборгованості. Основними факторами, які спричиняють таку ситуацію, є перебої в роботі контрагентів через бойові дії, часткове або повне припинення діяльності деяких підприємств, зниження платоспроможності покупців та ін. Рациональним напрямом удосконалення обліку є впровадження додаткових аналітичних розрізів у системі рахунків обліку розрахунків з покупцями шляхом застосування субрахунків, які відповідають групам надійності клієнтів.

При реалізації продукції у кредит підприємство має ризик непогашення всієї дебіторської заборгованості. Тому на підприємстві завжди є дебіторська заборгованість, щодо повернення якої є сумніви. На дату балансу, поточна дебіторська заборгованість має бути відображена за чистою реалізаційною вартістю. Її визначення здійснюється шляхом нарахування резерву сумнівних боргів.

Облік іншої дебіторської заборгованості представлено у розрізі обліку розрахунків за виданими авансами, розрахунків з підзвітним особами, розрахунків за нарахованими доходами, розрахунками за відшкодування завданих збитків. Для того щоб мати інформацію за видами дебіторської заборгованості для їх контролю та аналізу, до синтетичного рахунку відкрито сім субрахунків. Документування на кожному із них має свої особливості.

Завершальним етапом бухгалтерського обліку на підприємстві є складання фінансової звітності. Дебіторська заборгованість знаходить відображення у фінансовій звітності: форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Перед складанням річної фінансової звітності проводиться інвентаризація для дебіторської та кредиторської заборгованостей в період трьох місяців до дати балансу.

Досліджено цифрову трансформацію бухгалтерського обліку, яка суттєво змінює підходи до оцінки й управління дебіторською заборгованістю.

Використання цифрових технологій, таких як ERP-системи, аналітика Big Data, штучний інтелект і машинне навчання, забезпечують підприємствам підвищення ефективності, точності та швидкості облікових процесів. Автоматизовані системи забезпечують безперервний моніторинг стану розрахунків, знижують імовірність людських помилок, формують звіти в реальному часі та дають змогу оперативно прогнозувати платоспроможність контрагентів. Завдяки цьому підприємства можуть швидше реагувати на зміни в економічному середовищі та своєчасно коригувати кредитну політику.

Аудит дебіторської заборгованості сприяє підвищенню прозорості та достовірності фінансової звітності підприємства. Підтверджена інформація про стан дебіторської заборгованості є важливою для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. ТОВ «РУДОМАЙН» віднесено до підприємств, які становлять суспільний інтерес. Відповідно до законодавства товариство оприлюднює фінансову звітність разом з аудиторським звітом.

Для того щоб аудитор висловив незалежну думку, він повинен одержати гарантію того, що інформація у бухгалтерській документації та інших джерелах інформації достовірна і законна. Для організації аудиторської перевірки визначено документи, які необхідно скласти на кожному етапі аудиторської перевірки.

Наведений перелік документів складає досье аудиторської перевірки. Основними документами, які оформлюються відповідно до визначеного об'єкту, мети, завдань аудиту є: план аудиту, тест оцінки системи внутрішнього контролю, Програма аудиту, робочі документи аудитора. Типові форми зазначених документів на законодавчому рівні не встановлені, а аудитори вважають їх своїм «ноу-хау», своєю власністю, які розробляються відповідно до професійних знань, набутого практичного досвіду. Методичний підхід до проведення аудиту дебіторської заборгованості узагальнено у Програмі аудиту дебіторської заборгованості.

На підготовчому етапі аудитор проводить знайомство з бізнесом клієнта, управлінським персоналом, отримує загальну інформацію про організацію

бухгалтерського обліку, обсяги реалізації та суму дебіторської заборгованості, знайомиться з результатами попередніх перевірок, обліковою політикою суб'єкта господарювання, оцінює систему внутрішнього контролю, визначає, які документи та інформація йому необхідні для якісного проведення аудиту.

Звіт незалежного аудитора ТОВ АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» за 2025 рік щодо ТОВ «РУДОМАЙН» містить модифіковану думку із застереженням. Це застереження безпосередньо пов'язане з суттєвими викривленнями в оцінці та відображенні дебіторської заборгованості, що робить проведення всебічного аналізу заборгованості критично важливим для оцінки реального фінансового стану підприємства.

Методика проведення аналітичних процедур під час аудиту дебіторської заборгованості базується на розкритті трьох послідовних рівнів взаємозв'язку:

- поточний стан, якісний склад і структура дебіторської заборгованості за звітний період;
- загальні вектори та темпи зміни обсягу заборгованості у зіставленні з фінансовими результатами та грошовими потоками;
- ефективність раніше прийнятих управлінських рішень щодо кредитної політики.

Такий підхід дозволяє зовнішнім користувачам звітності зафіксувати балансові показники на звіту дату та оцінити реальну якість прибутку та спрогнозувати платоспроможність суб'єкта господарювання на майбутній період.

Отримані дані аналітичних процедур свідчать про необхідність перегляду облікової політики щодо формування резервів та посилення аудиторського нагляду за якістю дебіторської заборгованості для запобігання майбутнім збиткам.

Аудит дебіторської заборгованості представлено з використанням прийомів фактичного та документального контролю. Етап фактичної перевірки аудиту дебіторської заборгованості розпочинають з її інвентаризації. Мета на цьому етапі це встановлення існування (реальності)

залишків дебіторської заборгованості на відповідних субрахунках обліку на підставі первинних та облікових документів. При цьому застосований метод зустрічної перевірки, який використовується аудитором для достовірності та повноти перевірки залишків розрахунків з покупцями та замовниками, розрахунків за виданими авансами, розрахунків з іншими дебіторами. Така перевірка підтверджує якісні аспекти тверджень про права та зобов'язання, тобто встановлює, що дебіторська заборгованість належить суб'єкту господарювання на конкретну дату. Якість аудиторських процедур на фактичному етапі зменшує аудиторських ризик можливого викривлення інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності, надає впевненості аудитору в подальшому якісному проведенні аудиту дебіторської заборгованості.

Документальну перевірку розрахункових операцій проводять у такій послідовності: перевіряється достовірність та правильність оформлення первинних документів, які складаються при реалізації продукції; за даними аналітичного обліку виявляють суми дебіторської заборгованості; звіряють залишок заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах і з актами взаємозвіряння розрахунків з покупцями; перевіряють записи з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для цих записів. Для вирішення поставлених завдань аудиту дебіторської заборгованості складено робочі документи аудитора.

Таку перевірку проводять за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками.

Аудитором досліджено структуру документообігу на підприємстві щодо документального оформлення виникнення дебіторської заборгованості. Аудит документального оформлення проводиться за наступними напрямками: наявність документу, відповідність законодавству, достовірність даних,

правильність розрахунків, повнота розрахунків, додержання форми та реквізитів документу.

Особливе значення на підставі первинних документів має перевірка повноважень особи, що їх підписує, адже саме це визначає юридичну чинність зобов'язань та обґрунтованість активу. Для підтвердження, що особа має право підписувати первинні документи сформовано алгоритм перевірки повноважень відповідальної особи.

Після перевірки стану первинного, аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості на підприємстві за 2025 рік аудитор підтверджує статті у балансі.

Результати аудиторської перевірки узагальнюються в аудиторському звіті – документ, підготовлений суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту. Послідовність викладення інформації в звіті аудитора наводиться у МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності» й МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора». Це підвищує у користувачів фінансової звітності ступінь довіри до самої фінансової звітності стосовно якої він складається. Він допомагає поліпшити розуміння фінансової звітності користувачами та виявити незвичайні чинники й обставини, якщо такі мають місце.

Звіт незалежного аудитора ТОВ АФ «Аудит-Інвест» за результатами перевірки фінансової звітності ТОВ «РУДОМАЙН» за 2025 рік містить модифіковану думку із застереженням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардадим М.В., Свічкарь Н.М. Облік та управління дебіторською заборгованістю для зміцнення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-11>
2. Бержанір І.А. Організація і методика аудиту : навч. посіб. Уманський ерж. пед. ун-т імені Павла Тичини ; Умань : Візаві, 2022. 326 с.
3. Бірюк О.Г. Організаційні, технологічні та методичні аспекти формування облікової політики підприємства щодо розрахунків з дебіторами. *Молодий вчений*. 2014. № 6 (09). С. 84–88. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_6\(1\)__22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_6(1)__22). (дата звернення: 07.05.2026)
4. Бразілій Н., Білан Ю. Вплив цифрової трансформації бухгалтерського обліку на підходи до оцінки та управління дебіторською заборгованістю в умовах нестабільного ринку. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2025. № 77 (4). С.75–90. URL: [https://doi.org/10.24025/2306-4420.77\(4\).2025.342909](https://doi.org/10.24025/2306-4420.77(4).2025.342909) (дата звернення: 15.05.2026).

5. Бразілій Н.М., Крот Ю.М., Пастернак Я.П. Особливості обліку дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Випуск 82. С.113-119. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.82-18>

6. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб; Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. – 3-тє вид., перероб. і допов. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 288 с. URL: <https://surl.li/okfxgg> (дата звернення: 20.05.2026).

7. Добові на відрядження 2026: розміри, документи, приклади. *Бухгалтерія для бюджету та ОМС. Електронний журнал*. URL : <https://oblikbudget.com.ua/article/16570-dobovi-na-vidryadzhennya-2024-yak-viplachuvati-ta-oblikovuvati> (дата звернення: 05.05.2026).

8. Жаворонок А. В. Управління дебіторською заборгованістю. *Молодий вчений*. 2017. № 6. С. 419-422. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_6_97. (дата звернення: 15.05.2026).

9. Інвентаризація дебіторської і кредиторської заборгованості. *7мінар. Електронний журнал* . URL:<https://7eminar.ua/news/1182-inventarizaciya-debitorskoyi-i-kreditorskoyi-zaborgovanosti> (дата звернення: 10.05.2026).

10. Лень В. С. Довгострокові дебіторська заборгованість та зобов'язання в обліку та звітності. *Облік і фінанси*. 2020. № 3. С. 30-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2020_3_6. (дата звернення: 04.05.2026).

11. Лоханова Н. О. Облікова політика як інструмент управління економічною безпекою компанії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 11. С. 12-16. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2467>. (дата звернення: 10.05.2026).

12. Лоханова Н. О., Сиротенко Н. А. Дискусійні обліково-аудиторські аспекти дебіторської заборгованості підприємств України в умовах особливого правового режиму. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-09-01>

13. Міжнародні стандарти контролю якості (управління якістю), аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2021 року. Київ: Аудиторська палата України, 2021. 1304 с. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення: 21.05.2026).

14. Мухомор Г. В. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління дебіторської заборгованості підприємства : дис. ... д-ра філос. : спец. 071 «Облік і оподаткування» / Г. В. Мухомор ; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Київ, 2025. 235 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/5ba4f63e-8e60-4498-8b40-bba8032cd499> (дата звернення: 31.05.2026)

15. Назаренко О. В., Остапенко Ю. О. Вдосконалення облікового відображення та аудиту дебіторської заборгованості як окремої компоненти управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2024. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.25>

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 07.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. Дата оновлення 29.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

18. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Мінфін України; Наказ, Положення від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

19. Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І., Новіков І.Т. Аудит: навч. посібник. Вид. 4-те, перероб. і допов. Київ: Алерта, 2020. 852 с.

20. Остап'юк, Н., Нікіфоренко, В. Використання сучасних аналітичних інструментів та Big Data в оцінці вартості підприємств. Економіка та

суспільство. 2025. №75. URL:https://doi.org/10.32782/2524_0072/2025-75-42 (дата звернення: 15.05.2026).

21. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 №1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

22. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256> (дата звернення: 15.05.2026).

23. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Мінфіну від 24 трав. 1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Tex> (дата звернення: 15.05.2026).

24. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 20.05.2026).

25. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 04.05.2026).

26. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 №851-IV. Редакція від 31.12.2023, підстава - 2801-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

27. Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ МФУ від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 19.04.2026).

28. Про затвердження методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів: Наказ МФУ від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 26.04.2026).

29. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2026).

30. Про інвентаризацію активів та зобов'язань: Положення від 02.09.2014р №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

31. Рябчук О. Г., Костенко А. С. Значення аудиту дебіторської заборгованості підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2025. № 37(65). С. 70–74. DOI: [http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37\(65\)-70-74](http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-70-74)

32. Савченко В. Я. Аудит : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2006. 322 с.

33. Степаненко О. Економічна природа дебіторської та кредиторської заборгованостей, їх місце в бізнес-процесах підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2025. №1 (52). С. 224-232. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-31> (дата звернення: 12.05.2026).

34. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, П. Н. Денчук [та ін.]. Тернопіль : ЗУНУ. 2024. 490 с. URI : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/53367> (дата звернення: 25.04.2026).

35. Фінансовий облік і звітність : навчальний посібник / укладачі : С. І. Мельник, І. М. Горбан, Н. С. Марушко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 388 с. URL: <https://surl.li/jzygpx> (дата звернення: 20.05.2026).

36. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44, ст.356. Із змінами, внесеними згідно із Законами від 08.11.2023 №3450-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.05.2026).

37. Rudomain.com.ua [Електронний ресурс] : офіційний сайт. URL: <https://rudomain.com.ua/> (дата звернення: 20.05.2026).

Додатки

Додаток А

Аналіз НП(С)БО та МСФЗ, в яких встановлено умови визнання й оцінки дебіторської заборгованості

Ознака	НП(С)БО 10	НП(С)БО 13	МСФЗ 39
Визнання дебіторської заборгованості	Визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума (п. 5)	Безумовні права вимоги визнаються фінансовими активами, якщо за умовами контракту підприємство має право на отримання грошових коштів	Підприємству слід визнавати дебіторську заборгованість у балансі, коли воно стає стороною контрактних зобов'язань і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові або інші цінності
Групування дебіторської заборгованості	Згідно з визначеннями, наведеними НП(С)БО 10, дебіторська заборгованість поділяється на поточну і довгострокову (п. 4)	Дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу, дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу	Дебіторська заборгованість поділяється на ініційовану підприємством та неініційовану. Ініційована підприємством дебіторська заборгованість - це фінансовий актив, створений підприємством шляхом надання товарів чи послуг прямо боржникові (п. 10)
Первісна оцінка дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги	Поточну дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнають активом і одночасно з визнанням доходу і від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюють за первісною вартістю (п. 6)	Фінансові інструменти первісно оцінюють та відображають за їх фактичною собівартістю, яка складається із справедливої вартості активів, наданих або отриманих в обмін на відповідний фінансовий інструмент(п. 29)	Під час первісного визнання фінансового активу слід оцінювати його за собівартістю, яка є справедливою вартістю компенсації, наданої або отриманої за них (п. 66)
Оцінка дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги на дату балансу	Поточну дебіторську заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включають до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюють величину резерву сумнівних боргів (п. 7)	Балансову вартість фінансових активів, щодо яких не застосовується оцінка за справедливою вартістю, переглядають щодо можливого зменшення корисності на кожну дату балансу на основі аналізу очікуваних грошових потоків. Суму втрат від зменшення корисності фінансового активу визначають як різницю між його балансовою вартістю та теперішньою вартістю очікуваних грошових потоків, дискontованих за поточною ринковою ставкою відсотка на подібний фінансовий актив, з визнанням цієї різниці іншими витратами звітного періоду	Після первісного визнання дебіторську заборгованість визнають за амортизованою собівартістю із застосуванням методу визначення за ефективною ставкою відсотка (п. 66)
Методи формування резерву сумнівних боргів	Величину резерву сумнівних боргів визначають за одним із методів: – застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості – застосування коефіцієнта сумнівності (п. 8)	Не передбачено	Не передбачено

Додаток Б

Основні види готової продукції ТОВ «РУДОМАЙН»

АГЛОМЕРАЦІЙНА РУДА
АР-1 $\text{Fe} \geq 60\%$
АГЛОМЕРАЦІЙНА РУДА
АР-2 $\text{Fe} \geq 55\%$
АГЛОМЕРАЦІЙНА РУДА
АР-3 $\text{Fe} \geq 50\%$

СИРА РУДА СР-1 $\text{Fe} \geq 42\%$
СИРА РУДА СР-1 $\text{Fe} \geq 42\%$
СИРА РУДА СР-2 $\text{Fe} \geq 40\%$
СИРА РУДА СР-3 $\text{Fe} \geq 38\%$

БІДНА РУДА БР $\text{Fe} \geq 39\%$
БІДНА РУДА БР-1 $\text{Fe} \geq 44\%$

ДОМЕННА РУДА ДР-1
 $\text{Fe} \geq 50\%$
ДОМЕННА РУДА ДР-2
 $\text{Fe} \geq 47\%$

РУДА ЗАЛІЗНА РЗ-1.1
 $\text{Fe} \geq 54\%$
РУДА ЗАЛІЗНА РЗ-2.2
 $\text{Fe} \geq 59\%$

Додаток В

			Дата (рік, місяць, число)			КОДИ		
						2025	12	31
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю «Рудомайн»		за ЄДРПОУ			37084802		
Територія	ДНІПРОПЕТРОВСЬКА		за КАТОТТГ			12060170010720275		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю		за КОПФГ			240		
Вид економічної діяльності	Добування залізних руд		за КВЕД			07.10		
Середня кількість працівників ¹	1182							
Адреса, телефон	проспект Поштовий, буд. 1, к. 430, м. КРИВИЙ РІГ, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл. 50000							

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

БАЛАНС (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2025 року

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001				
Актив	Код рядка	Примітка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6.10	5 107	3 490
первісна вартість	1001		12 773	12 773
накопичена амортизація	1002		(7 666)	(9 283)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6.11	68 868	1 187
Основні засоби	1010	6.12	452 142	404 668
первісна вартість	1011		949 012	1 047 927
знос	1012		(496 870)	(643 259)
Довгострокові біологічні активи	1020		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035	6.13	217 420	247 420
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		-	-
Відстрочені податкові активи	1045	6.9	22 714	23 064
інші необоротні активи	1090		-	-
Усього за розділом I	1095		766 311	679 829
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	6.15	451 434	349 771
Виробничі запаси	1101		118 339	86 874
Незавершене виробництво	1102		49	1 162
Готова продукція	1103		333 046	261 735
Товари	1104		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6.16	762 400	1 092 654
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6.17	9 081	54 810
з бюджетом	1135	6.17	35 918	82 215
у тому числі з податку на прибуток	1136		-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6.17	286 743	322 070
Поточні фінансові інвестиції	1160		-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	6.18	34 502	234
Готівка	1166		-	-
Рахунки в банках	1167		34 502	234
Витрати майбутніх періодів	1170	6.19	2 720	979
інші оборотні активи	1190	6.19	3 117	-
Усього за розділом II	1195		1 585 915	1 902 733
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		-	-
Баланс	1300		2 352 226	2 582 562

Пасив	Код рядка	Примітка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	6.20	21 907	21 907
Капітал у дооцінках	1405	6.20	1 679	10 605
Додатковий капітал	1410		-	-
Резервний капітал	1415		-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		1 796 098	1 837 702
Неоплачений капітал	1425		-	-
Усього за розділом I	1495		1 819 684	1 870 214
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	6.21	83 626	105 520
Довгострокові кредити банків	1510		33 631	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	6.22	63 668	61 034
Довгострокові забезпечення	1520		5 857	9 627
Цільове фінансування	1525	6.23	41 271	48 827
Усього за розділом II	1595		228 053	225 008
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600		-	28 351
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	6.14	95 460	85 943
товари, роботи, послуги	1615	6.24	105 179	230 364
розрахунками з бюджетом	1620	6.25	19 890	24 899
у тому числі з податку на прибуток	1621		5 280	-
розрахунками зі страхування	1625	6.8	2 640	6 179
розрахунками з оплати праці	1630	6.8	8 667	21 071
за одержаними авансами	1635		8 830	29 116
за розрахунками з учасниками	1640		-	-
із внутрішніх розрахунків	1645		-	-
Поточні забезпечення	1660	6.25	38 106	46 916
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	6.26	25 717	14 501
Усього за розділом III	1695		304 489	487 340
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття				
	1700		-	-
Баланс	1900		2 352 226	2 582 562

Керівник

Головний бухгалтер

/Колос В.В./

/Гуленко Т.Є./

Додаток Г

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Рудомайн» за ЄДРПОУ 37064892
(найменування)

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (Звіт про сукупний дохід) за 2025 рік

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	Примітка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6.1	2 991 811	2 707 986
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	6.1	(1 550 356)	(1 679 534)
Валовий:				
прибуток	2090		1 441 455	1 028 452
збиток	2095		-	-
Інші операційні доходи	2120	6.2	176 840	32 146
Адміністративні витрати	2130	6.3	(131 729)	(105 219)
Витрати на збут	2150	6.4	(1 078 067)	(959 013)
Інші операційні витрати	2180	6.5	(84 503)	(31 735)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190		323 996	-
збиток	2195		-	(35 369)
Дохід від участі в капіталі	2200		-	-
Інші фінансові доходи	2220	6.6	1 124	857
Інші доходи	2240	6.7	1 031	1973
Фінансові витрати	2250	6.6	(20 943)	(17 031)
Витрати від участі в капіталі	2255		-	-
Інші витрати	2270	6.7	(244 871)	(148 696)
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290		60 337	-
збиток	2295		-	(198 266)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	6.9	(18 735)	(25 295)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		-	-
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350		41 602	-
збиток	2355		-	(223 561)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	Примітка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4	5
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		-	-
Накопичені курсові різниці	2410		-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		-	-
Інший сукупний дохід	2445	6.21	8 926	4 150
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		8 926	4 150
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		8 926	4 150
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		50 528	(219 411)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	Примітка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2		3	4
Матеріальні затрати	2500		1 123 398	1 497 581
Витрати на оплату праці	2505	6.9	341 806	313 688
Відрахування на соціальні заходи	2510		75 711	69 064
Амортизація	2515		155 371	153 063
Інші операційні витрати	2520		1 148 569	943 201
Разом	2550		2 844 655	2 976 597

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	Примітка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2		3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650		-	-

Керівник

Головний бухгалтер

/Колос В.В./

/Гуленко Т.Є./

Додаток Д

Рахунки для обліку дебіторської заборгованості

Субрахунок	Назва	Призначення
ДОВГОСТРОКОВА ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ		
181	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	Даний субрахунок використовується, коли підприємство передає у <u>фінансовий лізинг</u> (оренду) майно. Умови фінансової оренди визначені <u>НП(С)БО 14 «Оренда»</u> і серед них — можливість викупу об'єкта орендарем за ціною нижчою за справедливую вартість об'єкта на момент придбання, набуття права власності на об'єкт після закінчення строку оренди. Здебільшого даний субрахунок використовується лізинговими компаніями
182	Довгострокові <u>векселі</u> одержані	Якщо підприємство отримало такий вексель від покупця з терміном погашення > 12 місяців, то він відображається на цьому субрахунку. Дебіторська заборгованість забезпечена векселем вважається більш надійною та зручною у фінансових операціях, так як вексель, наприклад можна передати третій особі, продати банку
183	Інша дебіторська заборгованість	Сюди потрапляють усі інші борги зі строком погашення > 12 місяців. Найчастіше це поворотна фінансова допомога, позики працівникам підприємства
1831	Довгостроковий вклад у спільну діяльність	Субрахунок призначений для обліку вкладів підприємства до спільної діяльності без створення юрособи за договором простого товариства (як матеріальних, так і трудовою участю) за умови, що договір укладений на строк > 1 року. У Плані рахунків відсутній, але введений Методрекомедаціями № 1873*
184	Інші необоротні активи	Призначений для обліку активів, використання яких, як очікується, неможливо впродовж дванадцяти місяців з дати балансу, зокрема грошових коштів, а також інших активів, які безпосередньо не можуть бути відображені на інших рахунках обліку необоротних активів. Наприклад, довгострокові витрати майбутніх періодів
ПОТОЧНА ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ		
<i>дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями:</i>		
341 (342)	Короткострокові векселі одержані в національній (іноземній) валюті	якщо підприємство отримало вексель від покупця зі строком погашення ≤ 12 місяців, то він відображається на цьому субрахунку
361	Розрахунки з вітчизняними покупцями	Найбільш вживаний рахунок обліку дебіторки. Тут відображається дебіторська заборгованість за переданими товарами, готовою продукцією, виконаними роботами, наданими послугами. Сума такої дебіторської заборгованості ведеться за вартістю, яка включає в себе повністю всю суму платежу, яку має сплатити покупець, включаючи непрямі податки, які входять до ціни (ПДВ, акциз). За цим субрахунком передбачено нарахування резерву сумнівних боргів (п. 2.27 Методрекомедацій № 433**)
362	Розрахунки з іноземними покупцями	Має те ж призначення, що і субрахунок 361, але за ЗЕД-договорами. Дана заборгованість є монетарною і за нею перераховуються курсові різниці. За цим субрахунком передбачено нарахування резерву сумнівних боргів (п. 2.27 Методрекомедацій № 433)

364	Розрахунки за гарантійним забезпеченням	Відображаються розрахунки за гарантійним забезпеченням, пов'язаним зі здійсненням операцій з деривативами, наприклад за форвардними контрактами
371	Розрахунки за виданими авансами	Ведеться облік заборгованості внаслідок попередньої оплати (авансу) сплаченого постачальнику. На цьому субрахунок ведеться облік як за внутрішніми, так і за ЗЕД-договорами. Сума боргу включає й суму непрямих податків (ПДВ, акциз), які були сплачені постачальнику
377	Розрахунки з іншими дебіторами	Також часто вживаний підприємствами рахунок. Тут ведеться облік поворотної фінансової допомоги на термін ≤ 12 місяців, інших видів короткострокових позик, зокрема працівникам. Може вестися облік за розрахунками з певних не основних для підприємства господарських операцій, наприклад доходів від здавання в оренду рухомого і нерухомого майна
дебіторська заборгованість за розрахунками зі спільною діяльністю:		
3771	Вклад у спільну діяльність	Ведеться облік вкладів за договором спільної діяльності без створення юридичної особи за умови, що він укладений на строк ≤ 1 року. Субрахунок відсутній у Плані рахунків та введений Методрекомендаціями № 1873
3772	Розрахунки зі спільної діяльності	Ведеться облік розрахунків з спільною діяльністю без створення юрособи. Спільна діяльність може виступати як окремий суб'єкт господарювання з власним рахунком. Субрахунок рекомендований Методрекомендаціями № 1873
дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками:		
372	Розрахунки з підзвітними особами	Ведеться облік розрахунків з працівниками, які мають скласти авансовий звіт (звіт про використання коштів виданих на відрядження або під звіт). Залишок за цим субрахунком означає наявність невідзвітованої суми у працівника підприємства
дебіторська заборгованість за іншими розрахунками:		
373	Розрахунки за нарахованими доходами	Тут нараховуються борги підприємству за банківським відсотками, дивідендами, а також роялті — платіж за використання нематеріальних активів
374	Розрахунки за претензіями	Нараховується борг постачальника чи покупця за штрафами, пенями, неустойками, іншого роду претензіями. Вони мають бути обумовлені або договором, або судовим рішенням
375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків	Нараховується борг за сумою завданих збитків, якщо винна особа встановлена. Підставою може бути розписка особи про відшкодування збитків, судові рішення, результати інвентаризації у матеріально відповідальної особи
378	Розрахунки з державними цільовими фондами	Тут ведеться облік заборгованості Пенсійного фонду за такими виплатами як лікарняні, декретні, допомога на поховання, допомога через нещасний випадок на виробництві. Відображати заборгованість можна після подачі заяви-розрахунку до Пенсійного фонду
379	Розрахунки за операціями з деривативами	Залишок за цим субрахунком — призначений для обліку розрахунків за операціями з деривативами, наприклад форвардними контрактами. Однак у кінці місяця субрахунок має бути закритий шляхом списання сальдо на рахунки доходів і витрат — виходить, що дебіторської заборгованості за такими операціями виникати не повинно

Додаток Ж

Аудиторська фірма **ТОВ Аудиторська фірма «АУДИТ-ІНВЕСТ»**Підприємство **ТОВ «РУДОМАЙН»**Період перевірки з **01 квітня** до **15 квітня 2026р.****ПРОГРАМА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ****Мета аудиту дебіторської заборгованості**

1. Перевірка наявності і правильності оформлення первинних документів, що підставою для записів по ДЗ.
2. Оцінка синтетичного та аналітичного обліку, правильності використання рахунків Плану рахунків.
3. Оцінка стану ДЗ за встановленими критеріями.
4. Перевірка правильності розрахунків по ДЗ (оплата коштами, векселями, застосування бартерних операцій, розрахунки іншими матеріальними цінностями).
5. Правильність оцінки ДЗ, розрахунок величини резерву сумнівних боргів.
6. Перевірка належної класифікації ДЗ і розкриття необхідної інформації в примітках до фінансової звітності.
7. Оцінка стану внутрішнього контролю ДЗ.
8. Упевненість в порівнянності показників фінансової бухгалтерської і не бухгалтерське звітності (звіт голови правління, директора компанії, фінансового огляду та ін.) відносно ДЗ.

№	Перелік аудиторських процедур	Викона- вель	Індекс РД	Приміт ки
1	2	3	4	5
I. АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ВІТЧИЗНЯНИМИ ПОКУПЦЯМИ, ЗАМОВНИКАМИ				
1.	Звірення залишку заборгованості за даними Головної книги з залишками в облікових регістрах	Аудитор, асистент	7.4	
2.	Перевірка наявності актів звірення і відповідності їх даним аналітичного і синтетичного обліків	Аудитор, асистент	7.5	
3.	Визначення великих дебіторів і складання їх переліку	Аудитор, асистент	7.6	
4.	Направлення запитів на підтвердження заборгованості	Аудитор, асистент	7.20	
5.	Перевірка наявності договорів і їхньої реєстрації в спеціальному журналі	Аудитор, асистент		журнал реєстрації
6.	Перевірка правильності оформлення документів на відвантаження і своєчасного надання їх у бухгалтерію	Аудитор, асистент		графік документ ообігу
7.	Перевірка повноти і своєчасності оплати рахунків на основі регістрів обліку	Аудитор, асистент	7.7	
8.	Перевірка розрахунків з використанням векселів	Аудитор, асистент	7.35	
9.	Направлення запитів покупцям на предмет підтвердження ними видачі векселів	Аудитор, асистент	7.21	
10.	Перевірка розрахунків по товарообмінних операціях: - наявність договору акта взаємозаліку - застосування звичайних цін - застосування відповідної кореспонденції рахунків	Аудитор, асистент		
11.	Звернути особливу увагу на закриття дебіторської заборгованості "незвичайними" бухгалтерськими записами, об'єднання дебіторської і кредиторської заборгованості, сторнування зроблених відвантажень необгрунтоване списання заборгованості на витрати, перенесення її на інші рахунки балансу.	Аудитор, асистент	7.34	
12.	Зібрання підтверджень того, що поточна ДЗ визнається одночасно з визнанням доходу від реалізації.	Аудитор, асистент		Описово
14.	Оформлення окремим документом знайдених порушень при дослідженні документів операцій і записів при аудиті	Аудитор, асистент	7.8	

Продовження дод. Ж

15.	Визначення розбіжностей між отриманими відповідями на відправлені запити по підтвердженню ДЗ із наявними на підприємстві актами звірень і залишків в аналітичному обліку ДЗ	Аудитор, асистент	7.9	
16.	Перевірка правильності відображення ДЗ у балансі та повноти інформації про ДЗ у примітках до фінансової звітності	Аудитор, асистент		
17.	Перевірка результатів проведення інвентаризації ДЗ.	Аудитор, асистент		
18.	Перевірка обґрунтованості списання ДЗ на витрати	Аудитор, асистент	7.19	
II. АУДИТ ПРАВИЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ				
1.	Аудит доцільності обраного методу створення РСБ	Аудитор, асистент		
2.	Перевірка правильності розрахунку коефіцієнта сумнівності.	Аудитор, асистент	7.10	
3.	Перевірка правильності нарахування резервів сумнівних боргів.	Аудитор, асистент	7.11, 7.33	
4.	Перевірка правильності відображення у бухгалтерському обліку погашення заборгованості, що була раніше віднесена до сумнівної	Аудитор, асистент	7.36	
5.	Перевірка кореспонденції рахунків по створенню резерву і списанню сумнівної заборгованості.	Аудитор, асистент		
6.	Перевірка відповідності залишку по рахунку 38 "Резерв сумнівних боргів" даним відображеним у рядку балансу.	Аудитор, асистент		
III. АУДИТ БЕЗНАДІЙНОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ				
1.	Визначення заборгованості з минулим терміном позовної давності, що минув.	Аудитор, асистент	7.12	
2.	Перевірка джерела списання безнадійної заборгованості	Аудитор, асистент	7.12	
3.	Визначення, за рахунок чого списується безнадійна заборгованість, якщо не вистачає створеного раніше РСБ	Аудитор, асистент	7.12	
4.	У випадку постійної недостатності РСБ для списання безнадійної заборгованості проаналізувати можливість перегляду порядку створення РСБ.	Аудитор, асистент		
5.	Звірити списану безнадійну заборгованість з балансу підприємства з обліком на забалансовому рахунку.	Аудитор, асистент		
6.	Перевірка, чи не було випадків перерахування (погашення) боржником (дебітором) боргу після визнання його безнадійним на предмет відображення доходу.	Аудитор, асистент		
IV. РОЗРАХУНКИ ПО АВАНСАХ ВИДАНИХ				
1.	Звірення залишку заборгованості за даними Головної книги з залишками в облікових регістрах	Аудитор, асистент	7.4	
2.	Перевірка наявності актів звірення і відповідності їх даним аналітичного і синтетичного обліків	Аудитор, асистент	7.5	
3.	Визначення дебіторів, на адресу яких перераховані великі суми авансів	Аудитор, асистент	7.13	
4.	Направлення запитів на підтвердження заборгованості	Аудитор, асистент	7.22	
5.	Перевірка наявності до і оворів і їх реєстрації в спеціальному журналі	Аудитор, асистент		
6.	Визначення розбіжності між отриманими відповідями на відправлені запити по підтвердженню ДЗ із наявними на підприємстві актами звірень і залишків в аналітичному обліку ДЗ	Аудитор, асистент	7.9	
7.	Перевірка правильності відображення ДЗ у балансі	Аудитор, асистент		
8.	Перевірка результатів проведення інвентаризації ДЗ по авансах сплаченим.	Аудитор, асистент		
9.	Перевірка, чи містять залишки по рахунку 371 "Розрахунки за виданими авансами" тільки аванси, що можуть бути визнані поточними чи й такі, котрі будуть погашені протягом 12 місяців з дати балансу.	Аудитор, асистент		
10.	Перевірка, чи сальдо по рахунку утворилося винятково при перерахуванні коштів чи їхніх еквівалентів.	Аудитор, асистент		
11.	Перевірка обґрунтованості списання ДЗ на витрати		7.19	

Продовження дод. Ж

V. АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ЗА НАРАХОВАНИМИ ДОХОДАМИ				
1.	Перевірка правильності відображення операцій по рахунку 373 "Розрахунки за нарахованими доходами" на предмет підтвердження того, що дана ДЗ виникла в ході фінансової діяльності підприємства і повинна бути погашена протягом 12 місяців з дати балансу	Аудитор, асистент	7.14	
2.	Перевірка обґрунтованості списання ДЗ на витрати	Аудитор, асистент	7.19	
VI. АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПРЕТЕНЗІЯМИ				
1.	Перевірка правильності ведення аналітичного обліку в розрізі кожної пред'явленої претензії.	Аудитор, асистент	7.15	
2.	Перевірка стягнення за пред'явленими позовами.	Аудитор, асистент	7.16	
3.	Перевірка відповідності даних аналітичного обліку з записами в Журналі-ордері, Головній книзі, балансі.	Аудитор, асистент	7.4	
4.	Перевірка обґрунтованості списання ДЗ на витрати	Аудитор, асистент	7.19	
VII. АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ПО ВІДШКОДУВАННЮ ЗАПОДІЯНИХ ЗБИТКІВ				
1.	Перевірка, чи формується заборгованість за рахунком 375 "Розрахунки по відшкодуванню заподіяних збитків" одночасно з визнанням особи винною у нестачі, псуванні і розкраданні матеріальних цінностей.	Аудитор, асистент	7.17	
2.	Перевірка, чи були в складі витрат підприємства до установлення винної особи фактично понесені збитки від нестач, псування, розкрадання.	Аудитор, асистент	7.17	
3.	Перевірка, чи немає в складі заборгованості сум нестач, псування і розкрадань, що виникли у результаті інвестиційної і фінансової діяльності.	Аудитор, асистент	7.17	
4.	Перевірка правильності визначення розміру ДЗ, що повинна бути відшкодована підприємству.	Аудитор, асистент	7.17	I
5.	Перевірка обґрунтованості списання ДЗ на витрати	Аудитор, асистент	7.19	
VIII. АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ІНШИМИ ДЕБІТОРАМИ				
	Перевірка того, що залишок по рахунку 377 "Розрахунки з іншими дебіторами" у собі містить: заборгованість учасників спільної діяльності; заборгованість за розрахунками із працівниками підприємства крім розрахунків по зарплаті і розрахунків з підзвітними особами; будь-яку ДЗ, для якої не передбачено окремого рахунка відповідно до плану рахунків; 1- заборгованість, що не залежить від виду валюти і виду діяльності підприємства.	Аудитор, асистент	7.18	
	Перевірка обґрунтованості списання ДЗ на витрати	Аудитор, асистент	7.19	

Склав _____

Перевірив _____

Додаток 3

Тест контролю короткострокової дебіторської заборгованості

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
1	2	3	4	5	6
1	Чи ведеться контроль виконання договорів?				
2	Чи ведеться в хронологічному порядку реєстрація договорів на реалізацію продукції (робіт, послуг)?				
3	Чи перевіряються рахунки виписані клієнтам відповідною особою перед відвантаженням?				
4	У випадку виходу у відпустку співробітника, в обов'язок якого входить робота з дебіторською заборгованістю, йому призначають заступника?				
5	Чи обмежений доступ до комп'ютеризованих записів дебіторської заборгованості?				
6	Чи попередньо пронумеровані документи на відвантаження?				
7	Чи належно ведеться перевірка послідовності рахунків-фактури?				
8	Адекватність резерву на покриття сумнівних боргів по рахунках періодично оцінюється відповідною особою?				
9	Чи використовуються затверджені преїскуранти для виставлення рахунків?				
10	Чи складаються відповідною особою переліки рахунків дебіторів з розбивкою по термінах оплати?				
11	Виписки по банківському рахунку розносить особа, що не пов'язана з обліком дебіторської заборгованості?				
12	Чи перевіряються виписані рахунки клієнтам відповідною особою перед відвантаженням?				
13	Відвантажені кількості звіряються з кількостями, за якими виставляються рахунки-фактури?				
14	Чи класифікується дебіторська заборгованість за термінами оплати, чи перевіряється на повноту і точність відповідною особою?				
15	Скарги замовників і питання, які пов'язані з виставленням рахунків-фактур контролюються і вирішуються вчасно?				
16	Чи регулярно ведеться і перевіряється журнал замовлень для обліку не відвантажених замовлень?				
17	Рахунки-фактури: - порівнюються зі схваленими замовленнями на продажі? - порівнюються з документацією по відвантаженню? - перераховуються на арифметичну точність? - погоджуються з затвердженими преїскурантами?				
18	Записи в журналі реєстрації виписки рахунків періодично порівнюються з документами на відвантаження?				
19	Сумарні підсумки рахунків-фактур підводяться і порівнюються з записом в журналі?				
20	Чи перевіряється контролюючими органами дебіторська заборгованість на наявність актів перевірки: - внутрішніми; - зовнішніми				
21	Чи існує графік документообігу на відвантаження?				
22	Чи проводиться аналіз заборгованості за терміном позовної давності, що минув, на кінець кожного звітного місяця?				
23	Чи відповідна особа періодично порівнює фактичні продажі з плановими продажами і контролює суттєві різниці?				
24	Чи є на підприємстві Журнал реєстрації посвідчень на відрядження?				
25	Головний бухгалтер контролює повноту здачі повернутих підзвітних сум у касу? контролюється головним бухгалтером?				
26	Якими документами оформлюється видача коштів на відрядження: наказ про відрядження; посвідчення про відрядження; розрахунок (кошторис витрат); видатковий касовий ордер; авансовий звіт; інші?				
27	Чи всі підтверджуючі документи до авансового звіту надаються в оригіналі?				

Послідовність розділів Звіту аудитора за МСА 700, пункти 21-49:	
1.	Назва (розглядається в цій статті).
2.	Адресат (розглядається в цій статті).
3.	Думка аудитора (розглядається в цій статті).
4.	Основа для думки (розглядається в цій статті).
5.	Безперервність діяльності (розглядається в цій статті).
6.	Пояснювальний параграф (розглядається в наступних статтях).
7.	Інші питання (розглядається в наступних статтях).
8.	Ключові питання аудиту (розглядається в наступних статтях).
9.	Інша інформація (розглядається в наступних статтях).
10.	Відповідальність управлінського персоналу та тих, кого наділено найвищими повноваженнями, за фінансову звітність (розглядається в наступних статтях).
11.	Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності (розглядається в наступних статтях).
12.	Звіт щодо вимог інших законодавчих та нормативних актів (розглядається в наступних статтях).
13.	Повне ім'я партнера із завдання (розглядається в наступних статтях).
14.	Підпис аудитора (розглядається в наступних статтях).
15.	Адреса аудитора (розглядається в наступних статтях).
16.	Дата підписання (розглядається в наступних статтях)

Додаток Л

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ АУДИТОРСЬКА ФІРМА «АУДИТ-ІНВЕСТ»
 Реєстровий номер у Реєстрі аудиторських фірм № 3094, ЄДРПОУ 32241880,
 UA163003350000000026004478238 в АТ "Райффайзен Банк" код банку 300335 м. Київ,
 49001, м. Дніпро, вул. Короленка, буд.15, прим.5,
 +380673959515, +380503401117, mail@audit-invest.com.ua

ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА

Учасникам та керівництву
 ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «РУДОМАЙН»

ЗВІТ ЩОДО АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Думка із застереженням

Ми провели аудит консолідованої фінансової звітності ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «РУДОМАЙН» та його дочірнього підприємства ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ДОЛИНСЬКИЙ ПІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ» (надалі - Група), що складається з консолідованого балансу (звіту про фінансовий стан) станом на 31.12.2025 р., консолідованого звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) за 2025 рік, консолідованого звіту про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2025 рік, консолідованого звіту про власний капітал за 2025 рік, приміток до консолідованої фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик.

На нашу думку, за винятком можливого впливу питань, описаних у розділі «Основа для думки із застереженням» нашого звіту, консолідована фінансова звітність, що додається, відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах консолідований фінансовий стан Групи на 31.12.2025 року, її консолідовані фінансові результати та консолідований рух грошових коштів за рік, що закінчився на зазначену дату, відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності та вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року №996-XIV щодо складання консолідованої фінансової звітності.

Основа для думки із застереженням

1. При проведенні аудиту встановлено, що об'єкти необоротних активів, а саме незавершені капітальні інвестиції, що належать дочірньому підприємству та які відображені в балансі (звіту про фінансовий стан) станом на 31.12.2025 та 01.01.2025 в сумі 368 559 тис. грн. та 367 630 тис. грн., тривалий час не використовуються та звітному періоді знаходяться без руху. Це, на нашу думку, вимагає від керівництва Групи оцінювання, чи є якась ознака того, що корисність активу може зменшитися та чи існують ознаки їх знецінення. Керівництвом Групи не проведено відповідного оцінювання та визначення можливого розміру збитків від зменшення корисності активів щодо незавершених капітальних інвестицій станом на 31 грудня 2025 року, що є відхиленням від вимог МСБО 36 «Зменшення корисності активів». Ми не змогли визначити, чи існує потреба в будь-яких коригуваннях вартості необоротних активів та суми нерозподіленого прибутку в консолідованій фінансовій звітності, а також елементів, що входять до складу консолідованого звіту про фінансові результати, консолідованого звіту про власний капітал Групи.
2. Материнська компанія Групи у 2026 році звернулася до Господарського суду Дніпропетровської області з позовом про стягнення заборгованості за контрактами з покупцями-нерезидентами України на суму 799 421 тис. грн. (16 034 тис. євро) щодо несвоєчасної оплати за відвантажену продукцію у 2025 році. Дебіторська заборгованість за продукцію за цими контрактами відображена у консолідованому балансу (звіту про фінансовий стан) станом на 31.12.2025 р. в сумі 1 092 654 тис. грн. Керівництвом не було проведено відповідного оцінювання впливу цього чинника на фінансову звітність компанії за 2025 рік. На нашу думку, відповідно до положень МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» та МСБО 10 «Події після звітного періоду», існують підстави на кінець 2025 року для оцінки суми дебіторської заборгованості наведених покупців кредитно-знеціненою виходячи з ймовірності прийняття судового рішення на користь материнської компанії Групи та розміру оплати чи іншого погашення цієї дебіторської заборгованості. Таким чином, станом на 31 грудня 2025 року Компанією завищено залишок по статті дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги та завищено прибуток по статті нерозподілений прибуток консолідованого балансу (звіту про фінансовий стан) станом на 31.12.2025 р. та завищено прибуток у консолідованому звіті про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) за 2025 рік.

3. В складі статті іншої поточної дебіторської заборгованості балансу (звіту про фінансовий стан) враховано заборгованість за наданими позиками та поворотними фінансовим допомогами в сумі 322 070 тис. грн. Група проводила заходи щодо отримання оплати та врегулювання дебіторської заборгованості за наданими позиками. Підсумкові оцінки щодо такого врегулювання було проведено після дати фінансової звітності й відображено в збільшенні резерву очікуваних кредитних збитків 2026 року на суму 131 674 тис. грн. та зроблено відповідне розкриття у примітках до фінансової звітності. На нашу думку, це не узгоджується з вимогами МСБО 10 «Події після звітного періоду» згідно яким Групі слід коригувати суми, визнані в його фінансовій звітності, для відображення подій, які вимагають коригування після звітного періоду. Тому існує потреба в коригуваннях вартості іншої поточної дебіторської заборгованості та суми нерозподіленого прибутку в консолідованій фінансовій звітності, а також елементів, що входять до складу консолідованого балансу, звіту про фінансові результати та консолідованого звіту про власний капітал Групи.

Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Нашу відповідальність згідно з цими стандартами викладено в розділі «Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності» нашого звіту. Ми є незалежними по відношенню до Групи згідно з Міжнародним кодексом етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) Ради з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів («Кодекс РМСЕБ») та етичними вимогами, застосовними в Україні до нашого аудиту консолідованої фінансової звітності, а також виконали інші обов'язки з етики відповідно до цих вимог та Кодексу РМСЕБ. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки із застереженням.

Суттєва невизначеність, що стосується безперервності діяльності

Ми звертаємо увагу на примітку 1.2. до консолідованої фінансової звітності, в якій описуються умови функціонування та економічна ситуація в Україні протягом 2025 року, спричинені подією повномасштабної війни, розв'язаної РФ, яка ще триває та продовжує негативно впливати на діяльність Групи та країни в цілому.

Як зазначено в примітках 1.2 та 1.3, наслідки подальшого розвитку повномасштабної війни та терміни її завершення залишаються невизначеними. Ці події та умови продовжують існування суттєвої невизначеності, що може поставити під значний сумнів здатність Групи продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Нашу думку не було модифіковано щодо цього питання.

Пояснювальний параграф – консолідована звітність у форматі iXBRL

Відповідно до чинного законодавства станом на дату цього аудиторського звіту консолідована фінансова звітність Групи повинна бути складена в єдиному електронному форматі (iXBRL). Як описано у примітці 1.4 до консолідованої фінансової звітності, станом на дату цього аудиторського звіту управлінський персонал Групи не мав можливості підготувати пакет консолідованої звітності у форматі iXBRL, та планує підготувати і подати цей пакет консолідованої звітності, коли з'явиться така можливість.

Аудиторський звіт щодо консолідованої фінансової звітності має розглядатися разом з консолідованою фінансовою звітністю, що додається. Звітність у форматі iXBRL є електронною формою консолідованої фінансової звітності, що підлягала аудиту, та не замінює ці звіти. Нашу думку не було модифіковано щодо цього питання.

Ключові питання аудиту

Ключові питання аудиту – це питання, що, на наше професійне судження, були найбільш значущими під час нашого аудиту консолідованої фінансової звітності за поточний період. Ці питання розглядалися в контексті нашого аудиту консолідованої фінансової звітності в цілому та враховувались при формуванні думки щодо неї, при цьому ми не висловлюємо окремої думки щодо цих питань.

Додатково до питань, описаних у розділі «Основа для думки із застереженням» та у розділі «Суттєва невизначеність, що стосується безперервності діяльності», ми визначили, що описано нижче питання є

ЗГОДА здобувача(чки) освіти Державного університету економіки і технологій про перевірку кваліфікаційної роботи на прояви академічного плагіату та розміщення в Репозитарії ДУЕТ

Я, *Таєту Дар'я Русланівна*, підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу. Стверджую, що кваліфікаційна бакалаврська робота на тему «*Облік та аудит дебіторської заборгованості*» виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований(на), що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозиторій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» згадана робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозиторії ДУЕТ) та ознайомлений(на) з умовами такого розміщення.

(підпис)

Дар'я ТАЄТУ

04 червня 2026 року